

Evidensbaserad praktik på svenska socialhögskolor

Jan Gassne

Citera gärna Socialstyrelsens rapporter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd för att använda dem.

ISBN 978-91-86585-07-5
Artikelnr 2010-3-31

Publicerad www.socialstyrelsen.se, april 2010

Förord

Intresset ökar för evidensbaserade metoder och en evidensbaserad praktik. I denna rapport granskas samtliga 16 svenska socionomutbildningar vad gäller utvärderingsmetodik, evidensbaserade metoder och evidensbaserad praktik. Granskningen har utförts av Jan Gassne, fil dr och lektor vid Socialhögskolan i Lund och forskningsassistent Åsa Berggren som ansvarat för insamling av underlaget. Granskningen har gjorts på uppdrag av Socialdepartementet.

Stockholm februari 2010

Anders Tegnell
chef avdelningen för kunskap

Knut Sundell
enhetschef Evidensbaserad praktik

Sammanfattning

Intresset ökar för evidensbaserade metoder och en evidensbaserad praktik. Samtidigt finns det kritiska röster om att socionomutbildningar inte förbereder studenterna i tillräckligt hög utsträckning för professionellt arbete och att de inte ger studenterna kunskap om evidensbaserade metoder och en evidensbaserad praktik.

I rapporten beskrivs hur utvärderingsmetodik, evidensbaserade metoder, och evidensbaserad praktik förekommer i socionomprogram, magister- och masterprogram samt fristående kurser. Resultaten omfattar samtliga 16 svenska socionomutbildningar som fanns i december 2009 och baseras på innehållet i utbildningsplaner, kursplaner och litteraturlistor.

Granskningen visar att evidensbaserade metoder och evidensbaserad praktik utgör en begränsad del av socialhögskolornas undervisning samt att variationen är stor mellan olika institutioner.

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	4
Inledning	7
Metod	8
Resultat	10
Utbildningsplaner för socionomprogrammen	10
Kursplaner för socionomprogrammen (grundnivå + termin 7)	10
Litteraturlistor för socionomprogrammen (grundnivå + termin 7)	11
Socionomexamen – sammanfattning	13
Magister- och Masterkurser	13
Fristående kurser	14
Diskussion	15
Metodologiska begränsningar	16
Efterord	17
Referenser	19
Bilaga 1. Kursplaner och litteratur med anslutning till evidens på svenska socialhögskolor i december 2009	20

Inledning

Intresset för evidensbaserade metoder och en evidensbaserad praktik är stort bland praktiskt verksamma socionomer¹. Samtidigt finns det kritiska röster om att socionomutbildningar inte förbereder studenterna i tillräckligt hög utsträckning för professionellt arbete och att de inte ger studenterna kunskap om evidensbaserade metoder och en evidensbaserad praktik.

En studentuppsats våren 2009 från Ersta Sköndals högskola² granskade hur begreppen *evidensbaserad* och *kunskapsbaserad* förekommer i socionomutbildningars kursplaner, utbildningsplaner, samt litteraturlistor. Resultaten visade att dessa begrepp endast förekom några få gånger, samt att det var en stor variation mellan socialhögskolor.

I denna rapport fördjupas analyserna av hur socionomutbildningar i Sverige behandlar moment om utvärderingsmetodik, evidensbaserade metoder samt evidensbaserad praktik³.

¹ T.ex., Sundell m.fl., 2008.

² Riddez & Sundberg, 2009

³ För definition av evidensbaserade metoder och evidensbaserad praktik se Jergeby (2008)

Metod

I december 2009 fanns det 16 socionomutbildningar⁴ i Sverige: Ersta Sköndal (Institutionen för socialt arbete); Högskolan i Gävle (Avdelningen för socialt arbete och psykologi); Göteborgs universitet (Institutionen för socialt arbete); Högskolan i Jönköping (Avdelningen för beteendevetenskap och socialt arbete); Karlstads universitet (Fakulteten för samhälls- och livsvetenskap); Högskolan i Kristianstad (Sektionen för Hälsa och Samhälle); Linköping (Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier); Linnéuniversitetet, Kalmar Växjö (Växjö universitet); Linnéuniversitetet, (Högskolan i Kalmar); Lunds universitet (Socialhögskolan i Lund); Malmö Högskola (Hälsa och samhälle); Mittuniversitetet Östersund (Institutionen för socialt arbete); Stockholms universitet (Institutionen för socialt arbete, Socialhögskolan); Umeå universitet (Institutionen för socialt arbete); Uppsala universitet (Sociologiska institutionen) och Örebro universitet (Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete). Från och med januari 2010 finns det 15 socionomutbildningar efter att Växjö universitet och Kalmar högskola gått samman i Linnéuniversitetet.

Utbildningsplaner och kursplaner från samtliga universitet och högskolor som stod som huvudansvarig för socionomprogram har granskats. Utbildningsplaner och kursplaners syfte är att vara styrdokument och innehållsdeklarera vad undervisningen består i. Att göra sökning med begrepp som anknyter till utvärdering, evidensbaserade metoder, evidensbaserad praktik och socialt arbete i dessa dokument antogs i ett första steg ge ett mått på hur centrala momenten är inom utbildningarna. Förekomsten av begreppen antas vara ett mått på vilket genomslag de har i den faktiska utbildningen.

Källan har primärt varit offentligt material tillgängligt via internet och som alltså även presumtiva studenter har möjlighet att läsa när de önskar få en uppfattning om vad utbildningar tar upp som övergripande mål, specifikt innehåll i kurser samt urval av litteratur. Det framkom att flera utbildningar antingen inte hade alla kursplaner fastställda, att revidering pågick och att andra ännu inte var tillgängliga över internet. Telefonkontakt har tagits med utbildningsinstitutionerna när deras utbud inte varit tillgängligt. Institutionerna har i mycket hög utsträckning varit behjälpliga med att tillhandahålla kursplaner och litteraturlistor. Ett omfattande revideringsarbete beskrivs vara aktuellt på flera institutioner varför det inte varit möjligt att fullt ut få tillgång till utbildningsplaner och kursplaner som är aktuella inför våren 2010. En kontinuerlig uppdatering av information sker på flertalet institutioner. Avgränsning har därför gjorts till utbildningsplaner, kursplaner och litteraturförteckningar som var tillgängliga per den 22 december 2009.

Granskningen av utbildningsplaner, kursplaner och litteraturlistor har gjorts med hjälp av den avancerade sökfunktionen i datorprogrammet Ado-

⁴ Socionomprogram ges vid fler högskolor men de är då utlokalisera. Örebro ger t.ex. socionomprogram utlokaliserat till Mälardalens högskola i Eskilstuna

be Acrobat Pro (version 9.3.0). Tillgängliga dokument har placerats i mappar för respektive institution som tillhandahåller socionomprogram. Om dokumenten inte varit tillgängliga i Adobe pdf-format har de konverterats. Uppdelning har gjorts av dokumenten efter om de utgjort utbildningsplan, kursplan med litteraturlista fördelat efter omfattningen av utbudet på respektive institution.

Dokumentet genomsöktes efter begrepp på svenska och engelska som associerar till utvärdering (evaluation) och evidens (evidence): *utvärderingsmetodik* (evaluation methods), *randomiserade* (random assignment), *effektstudier* (effect-efficacy studies), *kvasiexperimentella* (quasi-experiment), *evidensbaserade metoder* (evidence-based methods), *evidensbaserad praktik* (evidence-based practice). Första stavelsen i utvärdering respektive evidens på svenska och engelska visade sig vara tillräckligt. Litteraturlistorna i de kurser som i ett första steg identifierades granskades efter omfattning av material som behandlar utvärdering och utvärderingsmetodik samt material som anknyter till evidensbaserat socialt arbete som forskningsmetodik, behandlingsmetoder och praktik. Avseende evidensbaserade metoder, praktik och socialt arbete har såväl litteratur som är positiv, neutral som negativ tagits med och i ett tredje steg använts för att identifiera förekomst i litteraturlistor. Evidensbaserad litteratur används som ett brett begrepp innefattande forskningsmetodik som tar upp design innefattande randomiserade effektstudier, presentationer av resultat från longitudinella studier, kunskapsöversikter berörande behandlingsforskning baserad på randomiserade studier och effektstudier, manualbaserade evidensbaserade program och behandlingsmetoder men även komponentforskning som stödjer sig på randomiserade studier. Artiklar som diskuterar evidensbaserat socialt arbets möjligheter och begränsningar har även tagits med. När samma litteratur tas upp på flera kurser som följer på varandra inom ett program har den enbart tagits med vid första tillfället vid beräkningen av omfattning av litteratur på området.

Resultat

Genomgången inleds med socionomprogrammet, vilket omfattar kandidatexamen om 180 högskolepoäng (hp)⁵ och termin 7 som är en avancerad nivå, omfattande 30 hp. Magister- och mastersprogram presenteras därefter och där Masterexamen beskrivs som en påbyggnad alternativt Magister som ett delmål. Mastersprogrammen är relativt nya och beroende på universitet finns det olika antal fakultetsgemensamma kurser som tillhandahålls i vetenskaplig metod och forskningsmetodik. Sist presenteras fristående kurser.

Utbildningsplaner för socionomprogrammen

Samtliga utbildningsplaner tar upp utvärdering med hänvisning till högskoleförordningen⁶. I genomgång av kursplanerna identifierades utvärderingsmoment vid samtliga utbildningar. Evidensbaserade metoder, evidensbaserad praktik och evidensbaserat socialt arbete nämns i en av 26 utbildningsplanen vid landets 16 socionomutbildningar (Örebro). Skillnaden i antal utbildningsplaner och socionomutbildning sammanhänger med att sex av utbildningsorterna har två eller tre program med olika inriktning. Utöver de 26 utbildningsplanerna finns ytterligare tio utbildningsalternativ om samtliga ansökningsalternativ tas med i beräkningen. Några universitet och högskolor erbjuder program på flera utbildningsorter och i vissa fall i samarbete med andra högskolor för vilka det finns separata ansökningsförfaranden.

Kursplaner för socionomprogrammen (grundnivå + termin 7)

För de 16 utbildningarna fanns 195 kursplaner för de tre första årens utbildning (grundnivå). På 20 av dem (10 %) nämndes evidensbaserade metoder (EM) eller evidensbaserad praktik (EBP). Socionomutbildningarnas tre första år ger möjlighet för de studerande att få en kandidatexamen i socialt arbete. Den sjunde terminen som leder till Socionomexamen är placerad på avancerad nivå. För termin 7 (avancerad nivå) tillkommer ytterligare 58 kursplaner, varav åtta (14 %) i någon form behandlar EM eller EBP. Det var stor variation mellan utbildningarna i hur många kursplaner som EM eller EBP förekom på. Det saknades helt i fem utbildningar. I en utbildning förekom det i en kursplan, i sex utbildningar förekom det i två kursplaner, i tre i tre och i en utbildning i fem kursplaner.

När samtliga sju terminer som omfattar socionomprogrammet slås samman så behandlas EM eller EBP på 28 av de 253 (11 %) kursplanerna. Dessa kursplaner omfattar i genomsnitt 30 hp, vilket motsvarar en termins heltidsstudier. För sju av institutionerna handlar det om högst 30 hp (tabell 1). Den institution där EM och EBP förekom mest var i Örebro, med 120 hp.

⁵ Se Bilaga 1.

⁶ Examensbeskrivning för socionomexamen enligt Högskoleförordningen (1993:100), (Ändring SFS 2006:1053)

Litteraturlistor för socionomprogrammen (grundnivå + termin 7)

Eftersom kursplaner oftast har allmänt hållna målbeskrivningar säger de inte så mycket om de inte samtidigt relateras till kursernas innehåll. Ett sätt att värdera det är att granska de tillhörande litteraturlistorna⁷. I litteraturlistorna till kurserna för de tre första årens utbildning ingick litteratur med anknytning till EM eller EBP i 32 av 195 (16 %) kurser. I litteraturlistorna till kursplanerna för termin 7 fanns litteratur som behandlade EM eller EBP i elva av 58 (19 %) av dem. Det förekommer att kursplaner saknar referens till EM eller EBP men där litteraturlistan innehåller det.

Att döma av litteraturlistorna så intar EM och EBP inte någon framträdande roll för socionomprogrammet⁸. För det *första* finns få referenser som behandlar ämnet, varav många är kritiska. Det är exempelvis bara fem utbildningar som listar endera av de två läroböcker på svenska som idag finns om evidensbaserad praktik, dels Lars Oscarssons *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten: för praktiker, chefer, politiker och studenter*, dels Ulla Jergebys *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Ytterligare två utbildningar inkluderar engelsk litteratur om EBP. Ett gränsfall är Malcolm Paynes *Modern teoribildning i socialt arbete* som är lärobok i tretton av sexton huvudmäns kursplaner. Payne tar i ett par kapitel upp EM och EBP på ett neutralt sätt genom att presentera huvuddrag samt vilka argument som används för respektive emot. Boken har funnits vid socialhögskolorna de senaste tio åren och först vid den senaste reviderade upplagan på svenska tillkom inslagen om EM och EBP⁹. Därutöver används ett antal artiklar som framför allt är kritiska. Fem utbildningar använder exempelvis en i huvudsak ifrågasättande artikel av Anders Bergmark och Tommy Lundström, *Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete*, men utan att presentera ett annat synsätt¹⁰.

För det *andra* behandlas dessa referenser i de flesta fall på en begränsad del av utbildningens tre och ett halvt år (tabell 1-2). Utan information om timplaner, arbetsuppgifter och examinationsuppgifter går det inte att säkert avgöra vilket vikt litteratur om EM och EBP faktiskt tillmätts i utbildningen. Att en viss bok finns med i litteraturlistan för en kurs som omfattar 30 hp kan innebära att den har en framträdande roll för att ge struktur åt undervisningen, men den kan också behandlas perifert under exempelvis en lektion. Det är endast fyra utbildningar av 16 där EM och EBP ingår på kurser som omfattar mer än 60 hp. Ovanstående beskrivning baseras på den möjliga omfattningen. I flera fall finns valbara kurser, huvudsakligen på utbildningen senare terminer. I några fall är det således möjligt för en studerande att fullfölja sin utbildning utan att någon eller enbart i begränsad omfattning, obligatorisk litteratur ingått som anknyter till evidensbaserade metoder, evidensbaserad praktik och evidensbaserat socialt arbete.

⁷ Flertalet institutioner fastställer inte vetenskapliga artiklar, vanligtvis presenterade i kompendier, som obligatorisk kurslitteratur.

⁸ Se bilaga 1.

⁹ Boken bedöms inte ha valts som kurslitteratur för sina inslag om EM och EBP.

¹⁰ T.ex. Anttilas (2007a; 2007b) debattinlägg i Socialvetenskaplig tidskrift 2007.

Tabell 1. Antal utbildningar fördelade efter poängomfattning för kursplaner och litteraturlistor med evidensrelaterat innehåll (av 16 möjliga)

Omfattning poäng	Kandidatexamen (Grundnivå) 180 hp		Termin 7 (Avancerad nivå) 30 hp		Socionomexamen (Totalt) 210 hp	
	I kurs- planer	I littera- turför.	I kurs- planer	I littera- turför.	I kurs- planer	I littera- turför.
0 hp	6	2	10	8	5	2
6 - 15 hp	2	2	2	2	3	0
16 - 30 hp	5	6	4	6	2	4
31 - 60 hp	2	4	*	*	4	6
61 - 120 hp	1	2	*	*	2	4
	16	16	16	16	16	16

* ej relevant då maximalt 30 hp kan ingå på denna nivå

För det *tredje* finns litteraturen om EM och EBP i allmänhet endast under senare delen av utbildningen, på termin 6 eller 7. Det betyder att EBP inte strukturerar studenternas utbildning utan riskerar att bli ett lösryckt inslag i slutet av utbildningen.

Tabell 2. Socionomexamen med möjlig omfattning av kurser angivet hp som innefattande litteratur med anknytning till evidensbaserat socialt arbete

Utbild- ningar		
0 hp	2	Uppsala ¹¹ , Växjö ¹²
1 – 15 hp	-	-
16 – 30 hp	4	Gävle, Jönköping, Linköping, Mittuniversitetet
31 – 60 hp	6	Ersta Sköndal, Göteborg, Kalmar, Kristianstad, Malmö, Umeå
61 – 120 hp	4	Karlstad, Lund, Stockholm, Örebro

Även i de fall där EBP förefaller finnas med på en större del av socionomprogrammet och ingår i flera delkurser finns det exempel om att EBP inte behandlas neutralt. En utbildning kan åskådliggöra detta. Vid tre tillfällen under grundutbildningens inledande delar motsvarande 120 hp presenteras litteratur som i huvudsak är kritisk, för att på sista terminen ge en valbar delkurs på 7,5 hp som dels presenterar litteratur som är positiv till EM och EBP, dels inkluderar litteratur som är kritisk.

Samtliga socionomprogram har kurser eller kursmoment som behandlar utvärdering och/eller forskningsmetodik ur såväl kvalitativt som kvantitativa perspektiv¹³. Program för statistisk databearbetning ingår liksom litteratur som behandlar statistiska metoder. Detta är en förutsättning för arbete med

¹¹ Uppsala har enbart gett de tre första terminerna på programmet.

¹² Växjö och Kalmar gick den 1 januari 2010 samman i Linnéuniversitetet. Ett omfattande revideringsarbete av kursplaner pågår vilket inte tagits i beaktande vid denna granskning.

¹³ Se Bilaga 1.

evidensbaserade metoder, evidensbaserad praktik och evidensbaserat socialt arbete. Omfattning är svårbedömd men kvalitativ metodik dominerar starkt. Det är endast två socialhögskolor som använder en lärobok om effektutvärderingar (Shadish m fl, 2002): Lund och Stockholm. I båda fallen handlar det om kurser efter socionomprogrammet (magisternivå resp. avancerad fristående kurs).

Socionomexamen – sammanfattning

Sammanfattningsvis så ingår moment med anknytning till utvärdering och utvärderingsmetodik för samtliga studerande som avlägger socionomexamen, men med en stark betoning på kvalitativ forskningsmetodik. Att döma av kursplaner och litteraturlistor så intar EM och EBP inte någon framträdande roll i socionomprogrammen.

Magister- och Masterkurser

Utbildningsplanerna är vanligen gemensamma för Magister- och Masterexamen. För Magisterexamen skall, utöver kurser motsvarande de som ges på socionomutbildningarnas sjunde termin, även ingå kurser i vetenskapsteori och forskningsmetodik på avancerad nivå kombinerat med självständigt arbete omfattande 15 högskolepoäng. För Masterexamen varierar kraven mellan utbildningsanordnarna avseende vilka kurser som kan ingå i en examen. Gemensamt är kurser i vetenskapsteori, forskningsmetodik och uppsatsarbete. I tabell 3 presenteras frekvensen anknytning till evidensbegreppet i granskade kursplaner och litteraturlistor i förhållande till omfattning i högskolepoäng.

Tabell 3. Antal magister/masterutbildningar (av 12 möjliga) och institutioner med fristående kurser fördelade efter poängomfattning för kursplaner med evidensmoment respektive litteraturlistor med evidensrelaterat innehåll

Omfattning poäng	Magister/Masterexamen 30-90 hp		Fristående kurs och uppdrag	
	I kursplaner	I litteraturför.	I kursplaner	I litteraturför.
0 hp	6	7	9	7
6 - 15 hp	4	3	4	5
16 - 30 hp	1	2	1	2
31 - 60 hp	1	0	0	1
61 - 90 hp	0	0	2	1
	12	12	16	16

Anknytning till evidensbegrepp görs i en av tolv granskade utbildningsplaner på denna nivå. Åtta av nittiofyra (9 %) granskade kursplaner på avancerad nivå som kan ingå i Masterexamen innefattar moment som anknyter till evidensbegreppet. Hur omfattande dessa moment är inom respektive kurs framgår inte. Här liksom på grundutbildningen kan en studerande såväl följa flera kurser som innefattar moment med anknytning till evidens alternativt inte följa någon alls.

Fristående kurser

Institutionerna som ger socionomutbildning erbjuder även i varierande omfattning fristående kurser på såväl grund som avancerad nivå. I tabell 3 presenteras förekomsten av EM och EBP i granskade kursplaner och litteratur och hur många högskolepoäng de motsvarar. Fristående kurser ges dels oberoende av grundutbildning dels integrerat med utbildningsplatser tillsammans med socionomstuderande. Fristående kurser ges även som uppdragsutbildningar där offentliga och privata institutioner verksamma inom socialt arbete själva finansierar utbildningsinsatser. Socialstyrelsen finansierar även denna typ av kurser. Kurserna kan huvudsakligen ingå i Masterexamen som valbara kurser. Utvärderingsmoment ingår enligt kursplanerna i 23 (29 %) och evidensrelaterade moment i 13 av 79 (16 %) granskade fristående kurser. Kursernas omfattning varierar mellan 7,5 och 30 högskolepoäng. Som exempel kan nämnas att Ersta Sköndal ger en uppdragsutbildning med inriktning på forskning och utvärdering inom ungdomsvård omfattande 7,5 högskolepoäng. Lund ger en kurs med samma omfattning som uppdrag med inriktning på evidensbaserade metoder och evidensbaserad praktik i socialt arbete. Gävle ger fristående kurs omfattande 30 högskolepoäng där utvärderingsmoment ingår medan Lund och Örebro var för sig ger kurser omfattande 15 högskolepoäng, med utvärderingsmoment och forsknings-/ utvärderingsmetodik som behandlar randomiserade studier och effektstudier.

Diskussion

Att döma av kursplaner och litteraturlistor så intar evidensbaserade metoder (EM) och evidensbaserad praktik (EBP) inte någon framträdande roll i socionomprogrammen. Visserligen behandlar 14 av 16 socionomutbildningar i någon omfattning EM och EBP men i de flesta fall rör det sig om begränsade kursmoment i tid räknat, alternativt att begreppen kommer in sent under grundutbildningen (ofta termin 6 eller 7). Detta innebär att EBP inte strukturerar studenternas utbildning utan riskerar att bli ett lösryckt inslag företrädesvis i slutet av utbildningen.

Bilden av att EBP inte har någon framträdande roll inom socionomprogrammen förstärks av det sätt som utvärdering och utvärderingsmetodik behandlas. En grund för en evidensbaserad praktik är behovet av att utvärdera metoder för att identifiera deras relativa värde att hjälpa klienter. Dessa utvärderingar baseras på kvantitativa jämförelser mellan minst två alternativa behandlingar och där klienter undersöks före och efter behandlingen för att säkrare kunna avläsa effekter av behandlingen. Därför är kvantitativ utvärderingsmetodik en viktig grund för att förstå vikten av evidensbaserade behandlingsmetoder. Samtliga socionomprogram behandlar utvärdering och utvärderingsmetodik, men med en klar betoning på kvalitativ forskningsmetodik. Kvantitativa metoder förekommer i viss utsträckning, framför allt på termin 6 i anknytning till självständigt examensarbete samt på termin 7. Dessa kurser är ibland obligatoriska och ibland valbara. Det är endast två socialhögskolor som använder en lärobok om effektutvärderingar (Shadish m fl, 2002). I båda fallen handlar det om kurser efter socionomprogrammet. Min bedömning utifrån samtal med kolleger vid socialhögskolorna är dock att man arbetar med att stärka moment med inriktning på kvantitativ forskningsmetodik.

Högskoleförordningen reglerar vad som krävs för erhållande av socionomexamen. Formuleringarna betonar kunskaper och förståelse för människors levnadsvillkor; förmåga att bedöma, utreda och analysera sociala processer och problem; utreda och utvärdera insatser samt betydelsen av ett professionellt bemötande och förhållningssätt. Formuleringarna är vida och vaga. När det kommer till att intervensera i människors liv används begrepp som ”genomföra socialt arbete”. Kunskaper och färdigheter om metoder och interventioner i socialt arbete kan betraktas ha begränsat stöd i högskoleförordningen. Betänkandet av *Utredningen för en kunskapsbaserad socialtjänst* (SOU 2008:18) innehåller förslag på satsningar på den högre utbildningen som avviker från Högskoleförordningens formuleringar. Ett av förslagen var att ”Högskoleverket bör vid nästa utvärdering av socionomutbildningen särskilt bedöma utbildningens innehåll och utformning med hänsyn dels till behovet av kunskaper och färdigheter som främjar en evidensbaserad praktik” (s 113). På samma sida föreslås ”insatser kommande år för att stärka forsknings och yrkesanknytningen”. Kompetensutveckling efterfrågas på avancerad nivå som främjar uppföljning och utvärdering av sociala insatser och som stärker efterfrågan av specialistkunskaper och formell

vidareutbildning. Resultaten från denna granskning bekräftar behovet av en sådan satsning. Högskoleverkets rapport (2009:36 R), *Utvärdering av socionomutbildningen vid svenska universitet och högskolor*, stödjer i huvudsak dessa slutsatser. I sammanfattningen av utvärderingen på sidan 34 skriver man att *”evidensbaserad praktik, syftar på hur denna kunskap, kombinerad med en professionellt förankrad erfarenhetskunskap och ett klient- eller brukarperspektiv, kan utgöra basen för professionella ställningstaganden. Men av detta återfinns det relativt lite i dagens socionomutbildningar”*.

Metodologiska begränsningar

Det finns flera begränsningar med att basera slutsatser på enbart kursplaner och litteraturlistor. En är att kursplaner tenderar att vara vaga och sakna närmare precision av innehållet. Ett mål med kursplaner är att ge en överblick över innehåll utan att bli låst till en allt för precis begreppsapparat. Syftet med detta kan ses som att ge handlingsutrymme för utvecklingsarbete av kursernas innehåll. En nackdel såväl som fördel kan vara att kurser i hög utsträckning kan formas av enskilda lärare. Förekomsten av litteratur om evidens och evidensbaserad praktik säger således inte något om dessa begrepp framställs på ett positivt, neutralt eller negativt sätt. I många kurser ingår även litteratur som fastställs i samråd med examinator. Vetenskapliga artiklar som ingår fastställs som regel inte heller vid institutionen varför dessa huvudsakligen inte ingår i denna granskning.

En annan begränsning är att flera kurser är valbara. Den poängomfattning som anges för dessa kurser utgör således ett slags maxvärden som beror på hur studerande väljer. Att precisera vilka kurser som är obligatoriska är särskilt svårt på Mastersnivå. En annan begränsning är att flera utbildningar antingen inte har alla kursplaner fastställda eller utlagda på institutionernas hemsidor.

För att få säkrare kunskap om hur EM och EBP behandlas på socionomutbildningar krävs en studie av timplaner, arbetsuppgifter och examinationsuppgifter helst kombinerat med intervjuer med enskilda lärare och studerande.

Efterord

När Jan Gassnes rapport var färdig sändes den till samtliga 16 institutioner för kommentarer, varav åtta har svarat¹⁴. De åtta institutioner som kommenterat resultaten bekräftar i stort bilden av att evidensbaserade metoder och evidensbaserad praktik inte har haft någon framträdande roll i socialhögskolornas undervisning. En institution har en avvikande uppfattning och betecknar rapportens resultat som ”helt missvisande”. Sammantaget talar de kommentarer som getts för att analysen relativt väl lyckats fånga en bild av verkligheten, trots att den endast byggt på innehållet i utbildningsplaner, kursplaner och litteraturlistor.

Flera socialhögskolor anger att det finns planer på att utöka moment med anknytning till evidensbaserad praktik. Sammanfattningsvis betonas vikten av att ett vetenskapligt förhållningssätt etableras tidigt i utbildningen och att kvantitativ och kvalitativ forskning behandlas i gemensamma sammanhang. Vidare att begreppet evidensbaserad praktik presenteras tidigt i utbildningen och problematiseras och konstruktivt diskuteras successivt genom hela utbildningen, att begreppen ges eget utrymme i kursplaner, att de inslag som förekommer kopplas till lärandemål och examinationsuppgifter, samt att de därutöver integreras med övrigt kursinnehåll.

I kommentarerna kan man ana att det finns en oklarhet om innebörden av begreppet evidensbaserad praktik. Denna oklarhet återfinns också i remissvaren på utredningen *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren* (SOU 2008:18). Framför allt tycks det ske en sammanblandning mellan evidensbaserade metoder och en evidensbaserad praktik. Socialstyrelsen ansluter till den ursprungliga definitionen av Sackett med kollegor (1996) där en evidensbaserad praktik kännetecknas av en strävan efter att använda behandlingsmetoder som visat sig vara effektiva i vetenskapliga utvärderingar¹⁵. Eftersom vi på goda grunder kan anta att vi aldrig kommer att ha vetenskaplig kunskap om alla existerande metoder behövs även annan kunskap för beslutsfattandet i det enskilda fallet. Dessutom avser vetenskaplig kunskap endast metoders genomsnittliga effekter, vilket gör att det inte är självklart att metoder fungerar lika för alla. Det betyder att kunskapen om evidensbaserade metoder behöver integreras med klientens unika förutsättningar och önskemål, den professionelles kompetens samt kontextuella möjligheter och begränsningar för att öka förutsättningarna att hjälpa. En av Sacketts kollegor, Brian Haynes (Haynes m.fl., 2002) har förtydligat begreppet evidensbaserad praktik genom att betona att det inte är

¹⁴ Ersta Sköndal (Institutionen för socialt arbete); Göteborgs universitet (Institutionen för socialt arbete); Högskolan i Jönköping (Avdelningen för beteendevetenskap och socialt arbete); Linnéuniversitetet, (Högskolan i Kalmar); Lunds universitet (Socialhögskolan i Lund); Malmö Högskola (Hälsa och samhälle); Stockholms universitet (Institutionen för socialt arbete, Socialhögskolan); Örebro universitet (Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete).

¹⁵ Jfr. Jergeby Sundell, 2008.

evidens som fattar beslut utan människor. I en evidensbaserad praktik vägs således de olika kunskapskällorna ihop i dialog mellan den professionelle och brukaren och beslutsgrunderna redovisas öppet.

Min förhoppning inför framtiden är en konstruktiv dialog med socio-nomutbildningarna, bland annat för att uppnå större konsensus kring begreppet evidensbaserad praktik, så att vi gemensamt kan sprida informationen och utveckla det professionella sociala arbetet.

Stockholm 11 april 2010

Knut Sundell

Referenser

- Anttila, S. (2007a). Systematiska översikter, metaanalyser och evidensbaserad praktik. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 1/2007, 70-76.
- Anttila, S. (2007b). Svar på replik från Bergmark och Lundström. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 4/2007, 312-316.
- Bergmark, A. & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 2/2006, 99-113.
- Haynes, R. H., Devereau, P. J. & Guyatt, G. H. (2002). Physicians' and patients choices in evidence based practice: Evidence does not make decisions, people do. *British Medical Journal*, 324, 1350-1351.
- Högskoleverkets rapport (2009:36 R): *Utvärdering av socionomutbildningen vid svenska universitet och högskolor*.
- Jergeby, U. (2008). *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Stockholm, Gothia.
- Jergeby, U. & Sundell, K. (2008). *Evidensbaserat socialt arbete*. Ingår i U. Jergeby (red.), *Evidensbaserad praktik i socialt arbete* (s. 11-18). Stockholm, Gothia.
- Oscarsson, L. (2009). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten — En introduktion för praktiker, chefer, politiker och studenter*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Riddez, A. & Sundberg, C. (2009). *EBP- É vi mé?! En nationell kartläggning av förekomsten av evidensbaserad praktik på socionomutbildningarna*, C-uppsats, Socionomprogrammet. Ersta Sköndal Högskola.
- Sackett, D. L., Rosenberg, W. M., Gray, J. A., Haynes, R.B. & Richardson, W. S. (1996). Evidence based medicine: what it is and what it isn't. *British Medical Journal*, 312, 71.
- Shadish, W. R. & Cook, T. D., & Campbell, D. T. (2002). *Experimental and Quasi-Experimental Designs*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- SOU 2008:18: *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Sundell, K., Brännström, L., Larsson, U., & Marklund, K. (2008). *På väg mot en evidensbaserad praktik. 834 kommunala enhetschefer om evidensbaserad praktik och användning av evidensbaserade metoder inom socialtjänstens verksamhetsområden*. Stockholm: IMS.

Bilaga 1. Kursplaner och litteratur med anslutning till evidens på svenska socialhögskolor i december 2009

I bilagan beskrivs de 16 socialhögskolorna i bokstavsordning. Först summeras varje institution vad gäller hur evidensbaserade metoder (EM), evidensbaserad (EBP), respektive kunskapsbaserad praktik samt utvärdering eller utvärderingsmetodik presenteras. Därefter beskrivs i tur och ordning innehållet i grundutbildningens tre första år, avancerad nivå termin 7, masterprogram samt fristående kurser. Beräkning har gjorts av hur stor omfattning i möjliga högskolepoäng (hp) moment med utvärdering, EM och EBP har återfunnits under de olika utbildningsnivåerna. När samma litteratur finns på flera kurser i ett program har poängomfattning för den första kursens där den finns upptagen ingått i beräkningen för total omfattning möjliga kursmoment. Utbildningar som har samma bok eller artikel på flera kurser framstår annars ha mer omfattande moment med utvärdering, EM och EBP än utbildningar som har enstaka kurser eller kursmoment med en mer omfattande sammansatt litteratur. Kurser som anknyter till sökorden *utvärdering* och *evidens* antingen i kursplan och/eller litteraturlistor anges.

Referenser har redigerats och skiljer sig mot hur de anges i institutionernas litteraturlistor.

Ersta Sköndal Högskola – Institutionen för socialt arbete

Sammanfattning:

Ersta Sköndal Högskola erbjuder två socionomprogram:

- Socionomprogram med inriktning mot äldre, 210/30 hp
- Socionomprogram med inriktning mot etik och livsåskådning, 210/30 hp

Poängangivelsen 210/30 syftar på att socionomexamen omfattar 210 hp och att avslutande 30 hp ger magisterexamen. Det finns inte Masterprogram. Kurs på utbildningarnas sjunde termin anges inte vara på avancerad nivå. Kurser med särskild inriktning på diakoni har inte tagits med i denna undersökning. Utöver programkurser finns fristående kurser.

Socionomprogrammet: Respektive programinriktning innehåller 18 kurser. *Utvärdering* i relation till socialt arbete nämns i utbildningsplanen i anknytning till presentationen av kursutbudet. *Evidens, evidensbaserade metoder/praktik* förekommer inte i utbildningsplanen men i en kursplan på utbildningens första år, men inte i anknytning till litteraturlistan. En kursbok som behandlar EM och EBP (Payne, 2008) återkommer på fem kurser. Möjlig kursomfattning med inslag av EM och EBP finns upp till 80 hp inom programmen. Det är dock samma litteratur som återkommer när beaktande enbart tas till vad som framgår av institutionen antagna förteckningar över obligatorisk litteratur. Kursomfattning med EM och EBP beräknas till 40 hp.

Magisterprogram: En valbar kurs om utvärdering ingår i magisterprogrammet. Litteratur som anknyter till EM och EBP ingår inte.

Fristående kurser: Fyra uppdragskurser ges våren 2010. Av dessa innehåller två beskrivningar av att innehålla utvärderingsmoment varav en av dem även tar upp evidensbegreppet. I två av kurserna ingår litteratur om EM och EBP. En tredje kurs hänvisar till evidensbaserad kunskap.

Grundutbildningen

Utvärdering i relation till socialt arbete nämns i utbildningsplanen i anknytning till presentationen av kursutbudet.

På socionomprogrammet med inriktning mot äldre ges på första terminen kursen SVÄ 11 (G1N) Introduktion till socialt arbete och vårdvetenskap (10 hp). Litteratur som behandlar utvärdering ingår med

Kirkeveld, M. (2000). *Omvårdnadsteorier – analys och utvärdering*.

Lund: Studentlitteratur.

Litteratur med anknytning till *utvärdering* finns med på två kurser på utbildningen med inriktning på etik och livsåskådning. Den första kursen har beteckningen SEL 61(g2F) Medborgarperspektiv på välfärden (10 hp) och ges på tredje terminen och den andra SÅ81 (A1N) Den äldre medborgaren (10 hp), som läses på fjärde året. I litteraturlistan ingår:

Dahlberg, M. & Vedung, E. (2001). *Demokrati och brukarutvärdering*. Lund: Studentlitteratur.

På den senare ingår även litteratur som behandlar EM och EBP (se nedan) i kursplanen för kursen SEL 2, SÄ 12 (G1F) Vetenskapsteori och vetenskaplig metod (10 hp). Kursen ges första året gemensamt för de två programmen. Under rubriken Kursens innehåll anges att "evidensstudier inom socialt arbete" behandlas. Specifik litteratur med anknytning till evidens finns inte i litteraturförteckningen.

Utvärdering nämns vid utbildningens sjunde termin men utan att det finns litteratur som anknyter. Den sjunde terminen är verksamhetsförlagd och har två separata kursplaner en för respektive inriktning, SEL 71(A1N) Praktik (30 hp) för programmet med inriktning mot etik och livsåskådning och SÄ 71 (A1N) Praktik (30 hp) för programmet med inriktning mot äldre. Enligt rubriken innehåll behandlas: "utredning, dokumentation, analyser och utvärdering inom det sociala arbetet och det egna praktikfältet". EM och EBP finns det däremot litteratur som behandlar. Litteraturen som avses är:

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Paynes bok återkommer i ytterligare fyra kurser utan att referens görs till EM eller EBP i kursplanerna. Kurserna inom grundutbildningen är följande: SEL11(G1N) Introduktion till socialt arbete (10 hp); SEL 13 (G1F) Livsloppsstudier 1 (10 hp); SEL 41 (G2F) Metoder i socialt arbete (15 hp), år 2; SÅ81 (A1N) Den äldre medborgaren (10 hp).

Magisterprogram

I utbildningsplanen för programmet ingår som ett valbart alternativ av fyra kursen anges kurs med benämning Utvärdering och Kvalitetsutveckling som valbar. Av kurserna är två obligatoriska vilka vardera omfattar 15 hp. Det finns 4 valbara om 7,5 hp av vilka två måste väljas samt fri fördjupning omfattande 15 hp.

Socionomprogrammet med inriktning på diakoni har på termin 7 en kurs med benämningen SD83 Professions- och verksamhetsutveckling (7,5 hp). Efter avslutad kurs skall studenten kunna:

1. Uppvisa förtrogenhet med olika kunskapssyner inom socialt arbete och omvårdnad,
2. analysera olika utvärderingsteorier, -metoder och -designer,
3. kritiskt granska och värdera olika datakällor,
4. planera ett genomförbart lokalt utvärderingsarbete,
5. beakta genusaspekter avseende utvärdering och utvecklingsarbete

Litteratur som ingår:

- Jerkedal, Å. (2001). *Utvärdering - steg för steg: Om projekt- och programbedömning*, Göteborg: Novum.
- Sahlin, I. (1996). *Projektets paradoxer*. Lund: Studentlitteratur.
- Shaw, I. & Lishman, J. (eds.) (1999). *Evaluation and Social Work Practice*. London: Sage publications.

Fristående kurser: grundnivå

Utanför programmen ges kursen Forskning och utvärdering vid ungdomsvård (7,5 hp) - avancerad nivå. Kursen ges som uppdragsutbildning våren 2010. Kursen tar upp såväl *utvärdering* som *evidensbaserade metoder/praktik*. I inledningen till kursbeskrivningen beskrivs kursen bl.a. erbjuda möjligheter att utifrån egna kunskaper "... *sjösätta forsknings- och utvärderingsprojekt samt bedriva en evidensbaserad praktik (EBP)*. I synnerhet syftar kursen till att ge kursdeltagare grundläggande kunskaper för att planera och genomföra egna vetenskapliga forsknings- och utvärderingsprojekt inom ungdomsvården." Kurslitteraturen innefattar flera exempel på systematiska strukturerade bedömningsinstrument samt evidensbaserade metoder:

- Achenbach, T. M. (1991). *Manual for the Youth Self-Report and 1991 Profile*. Burlington, VT: University of Vermont, Department of Psychiatry.
- Hansson, K. (2001). *Familjebehandling på goda grunder*. En forskningsbaserad översikt. Bokförlaget Gothia.
- Hansson, K. & Olsson, M. (2001). KASAM – ett mänskligt strävande. *Nordisk Psykologi*, 3, 238-255
- Oscarsson, L. (2009). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten — En introduktion för praktiker, chefer, politiker och studenter*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.

Gruppledarutbildning för stöd till barn och unga i utsatta livssituationer (15 hp) är ytterligare en uppdragsutbildning som innehåller syftning på utvärdering. Kursen ges som uppdragsutbildning våren 2010. Kursen motiveras med stöd av "utvärderingsforskning av stödgrupper för barn till missbrukare". Under rubriken Kursinnehåll anges "Kursen kommer att behandla relevanta teorier om barns och ungas sårbarhet, riskfaktorer och motståndskrafter, stress, kris och trauma, KASAM-begreppet och salutogena perspektiv." Av den obligatoriska kurslitteraturen framkommer inte litteratur som närmare berör utvärdering eller evidens medan referenslistan innehåller en rad exempel:

- Ferrer-Wreder, L., Stattin, H., Cass Lorante, C., Tubman, J. G. & Adamson, L. (2005). *Framgångsrika preventionsprogram för barn och unga - en forskningsöversikt*. Stockholm: Gothia och IMS.
- Klefbeck, J., & Ogden, T. (2003). *Barn och Nätverk*. Stockholm: Liber.
- Lagerberg, D. & Sundelin, C. (2000) *Risk och prognos*. Stockholm: Gothia.
- Werner, E. & Smith, R.S. (2003) *Att växa mot alla odds*. Stockholm: Svenska föreningen för psykisk hälsa.

Anhörigstöd i ett helhetsperspektiv (7,5 hp), är en uppdragsutbildning som ges våren 2010. Av kursinnehållet framgår att *”kunskaper om hur deltagaren metodologiskt kan omsätta kursens evidensbaserade kunskap till konkreta metoder för förändrings- och kvalitetsutvecklingsarbete är också en del av utbildningen.”* Specifik litteratur med anknytning till evidens, evidensbaserade metoder/praktik förekommer inte i litteraturlistan.

Högskolan i Gävle

Sammanfattning

Socionomprogrammet i Gävle har tre inriktningar:

- Socionomprogrammet, inriktning allmänt socialt arbete, 210 hp
- Socionomprogrammet - inriktning mot äldre och funktionshindrade, 210 hp
- Study Programme in Social Work, Specialisation International Social Work, 210 HECs

Enligt de två första utbildningsplanerna ingår 17 kurser per inriktning medan det för den tredje ingår 16 kurser. Högskolan i Gävle har inget Magister- och Masterprogram. Kurser ges inte på avancerad nivå förutom grundläggande terapiutbildning.

Socionomprogrammen: I utbildningsplanerna för grundutbildningen förekommer inte EM eller EBP. Utvärdering i relation till socialt arbete nämns i samtliga tre utbildningsplaner. Hänvisning görs till ett moment på utbildningens femte termin samt termin 7 som innefattar självständigt examensarbete om 15 hp. Utvärdering tas upp i tre av 17 kursplaner. En av dessa kurser har litteratur som anknyter. EM och EBP förekommer i två av 17 kursplaner. Vid granskning av litteraturlistor framkommer två kurser på de svenskspråkiga programmen med litteratur som anknyter till EM och EBP. På programmet som ges på engelska ingår samma bok om EM och EBP som på de svenska programmen.

Kurser där EM och EBP ingår beräknas uppgå till högst 30 hp inom socionomprogrammet.

Fristående kurser: Två av fem kurser tar upp utvärdering. EM och EBP finns med i litteraturen i en av dessa kurser men inte i kursplanerna.

Grundutbildningen

I utbildningsplanerna för socionomprogrammet allmän inriktning såväl som i inriktning mot äldre och funktionshindrade tas utvärdering upp. De studerande skall tillgodogöra sig kunskaper *”för att aktivt kunna medverka i utveckling och utvärdering av professionens kompetensområde, vilket förutsätter ett livslångt lärande”*. I det senare programmet anges även *”visa förmåga och färdighet att leda utvärderings och kvalitetsarbete inom social omsorg”*. I utbildningsplanen för programmet på engelska tas upp att träning i utvärdering sker inom ramen för en kurs samt förmåga till utvärdering av professions kompetensområden *”The student shall also acquire preparedness for change and the ability to reconsider knowledge already gained in order to actively participate in the development and evaluation of the profession’s areas of competence”*.

Sökordet utvärdering/evaluation faller ut vid sökning i kursplanerna. I båda programmen på svenska ingår en kurs med inriktning på utvärderingsmetodik med beteckningen SO204B Utvärdering och kvalitetsarbete

(7,5 hp). Kursen inleder grundutbildningens femte termin vilken i huvudsak innefattar en verksamhetsförlagd kurs. Under rubriken mål anges att studenter skall kunna ”tillämpa olika teorier och metoder för att utvärdera verksamheter inom socialt arbete, analysera implikationerna av utvärdering för förändringsarbetet”. Kursen innefattar litteratur med anknytning till utvärdering:

- Eliasson, R. (red) (senaste tryckningen). *Den värderande blicken. Om utvärdering i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Morén, S. (1996). *Att utvärdera socialt arbete* Sthlm: Norstedts juridik.
- Vedung, E. (2000). *Utvärdering i politik och förvaltning* Lund: Studentlitteratur.

Ovan beskrivan kurs finns även inom programmet som ges på engelska. SA305B Evaluation and Quality Work (7,5 hp) (Utvärdering och kvalitetsarbete). Kursens innehåll anger ”evaluation” ur flera perspektiv:

- The national and international history of social work evaluation
- Models and aims of work with evaluation and development
- Central concepts in evaluation and quality work
- The planning of an evaluation and/or development project.

Evidensbegreppet finns med i två kursplaner. I den verksamhetsförlagda kursen SA205B Verksamhetsförlagd utbildning i socialt arbete (22,5 hp) anges under rubriken undervisning att ”Inledande föreläsningar om teori- och evidensbaserat socialt arbete, samt avslutande seminarium”. Av litteraturlistan framkommer dock inget som hänförs till begreppen utvärdering eller evidens, evidensbaserade metoder/praktik.

Den andra kursen som tar upp evidens har beteckningen SA303B Forskningsmetoder i socialt arbete (15 hp). Kursen är förlagd till grundnivå. Av kursens mål och innehåll framgår att student efter avslutad kurs skall uppvisa kunskaper om såväl EM som EBP. Bland mål anges att studenten efter avslutad kurs skall ”ha kunskap om och förståelse för grunderna i evidensbaserat socialt arbete.” vidare ”visa kunskap om evidensbaserat socialt arbete med avseende på dess centrala frågeställningar, metoder och databas-användning.” Innehållet anger även evidensbaserad praktik. Av litteraturlistan finns inget som hänförs till begreppen utvärdering eller evidens.

EM och EBP ingår i litteraturen utan att nämnas i kursplanen till kursen SA203B Teorier och metoder i socialt arbete (15 hp). Litteraturen som avses är:

- Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Paynes bok återfinns i originalutgåva på det engelskspråkiga programmet i kursen SA305A Theories and Methods in National and International Social Work (15 hp).

I litteraturförteckningen för kursen SA207B Socialt arbete med marginaliserade grupper (15 hp) tas litteratur upp som behandlar EM. I den obligatoriska litteraturen och referenslitteraturen ingår:

- Hansson, K. (2004). *Familjebehandling på goda grunder: En forskningsöversikt*. Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete, Gothia.
- Lagerberg, D. & Sundelin, C. (2000). *Risk och prognos i socialt arbete med barn*. Centrum för utvärdering av socialt arbete. Stockholm: Gothia

Fristående kurser

Gävle högskola ger en fristående kurs på grundnivå. I kursen SA902C Utvärderingsmetodik för den sociala sektorn (7,5 hp). I målen anges att de studerande efter genomgången kurs skall kunna: ”*planera och genomföra självständiga utvärderingar inom den sociala sektorn, - analysera, förhålla sig till och kritiskt granska andra utvärderingar inom den sociala sektorn*”. Av litteraturlistan framkommer inte litteratur som särskilt behandlar utvärdering ur ett evidensperspektiv. Följande litteratur ingår:

- Ejlertsson, G. (2005). *Enkäten i praktiken. En handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Eliasson, R. (red.) (2005). *Den värderande blicken. Om utvärdering i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, S., Lilja, J., & Mannheimer, K. (red.) (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitterat.
- Vedung, E. (1998). *Utvärdering i politik och förvaltning* Lund: Studentlitteratur.

I kursplanen för den fristående kursen SA920A Socialt arbete (30 hp), grundnivå nämns utvärdering i moment 3 under kursens innehåll. Relevant litteratur handlar om:

- Blom, B & Morén S (2003). *Insatser och resultat. Om utvärdering i socialt arbete, rapport nr 48*. Umeå: Institutionen för socialt arbete.
- Begreppet evidens finns enbart i anknytning till litteraturlistan: ”*Artiklar om evidensbaserad socialt arbete tillkommer*”.

Göteborgs universitet – Institutionen för socialt arbete

Sammanfattning

Göteborg ger en inriktning av socionomutbildning samt Magister och Masterprogram.

Socionomprogrammet (grundnivå och termin 7): *Utvärdering* eller *utvärderingsmetodik* i relation till socialt arbete nämns inte direkt i programförklaringen för socionomprogrammet. I utbildningsplanen görs en hänvisning *utvärdering* till ett moment på utbildningens sjunde termin.

Inom grundutbildningens tre första år finns två kursplaner av 13 med kurser förlagda till tredje respektive fjärde terminen som tar upp utvärdering och utvärderingsmetodik. På utbildnings första termin ingår en bok som behandlar EM och EBP. I kursen på avancerad nivå nämns även begreppen *”en kunskapsbaserad socialtjänst”* och *”en evidensbaserad praktik”*. Innebörden i begreppen anges vara det studenterna skall ha kunskaper om samt tillämpningen av begreppen i socialt arbete. På avancerad nivå termin 7 ingår en kurs som avser såväl avancerad nivå inom socionomprogrammet som inom masterprogrammet tar upp utvärdering och utvärderingsmetodik. Fem kurser ges på denna nivå varav fyra ryms inom ett större block om 22,5 hp. Kurser där EM och EBP ingår beräknas uppgå till högst 42,5 hp inom socionomprogrammet.

Masterprogram: I utbildningsplan för Masterprogram i socialt arbete anges att en färdighet och förmåga är att *”bidra till kunskapsutveckling i socialt arbete samt att utvärdera detta arbete.”* Här anges även att en kurs med titeln Utvärderings- och kvalitetsarbete för professionell utveckling en obligatorisk kärnkurs på masterprogrammet. 22 kurser finns att välja bland för de valbara momenten. Kurserna presenteras även som fristående.

Fristående kurser: Två av åtta tar upp utvärdering men ingen nämner *evidens, evidensbaserade metoder/praktik*.

Grundutbildningen

På grundutbildningens tredje termin återfinns kursen SQ1338, Vetenskaps-teori och vetenskaplig forskningsmetod I (7,5 hp). Under rubriken Innehåll: beskrivs att kursen uppdelas på tre områden varav ett beskrivs vara utvärdering med fokus på olika metoder att planera och lägga upp en sådan. Bland litteraturen finns en rad litteratur med anknytning till utvärdering samt betoning på kvalitativ metod medan litteratur som tar upp kvantitativ metod är mer begränsat representerad. Av de som även tar upp kvantitativ metod återfinns följande:

Eriksson, B., & Karlsson, P-Å. (2008). *Att utvärdera välfärdsarbete*. Stockholm. Gothia. I urval ca 40 s.

Meeuwisse, A., & Swärd, H., & Eliasson-Lappalainen, R., & Jakobsson, K. (red)(2008). *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och kultur. I urval ca 184 s.

SQ1249, Handlingsstrategier och etik i socialt arbete (22,5 hp). På programmet 4:de termin nämns evidensbaserad praktik för första gången i en kursplan inom programmet. Under rubriken innehåll "*presenteras några övergripande perspektiv relaterade till teori, metodik, evidensbaserad praktik och etik i socialt arbete*". Av litteraturlistan framkommer däremot ingen litteratur med särskild betoning på evidensbaserade metoder eller evidensbaserad praktik.

SQ1111, Socialt arbete som ämne och profession (15 hp) ges på programmet första termin. EM och EBP nämns inte i kursplanen men i litteraturen ingår:

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Avancerad nivå - termin 7

På avancerad nivå inom programmet på kursen SQ2175, Utvärdering och kvalitetsarbete för professionell utveckling (7,5 hp). Kursen beskrivs vara "*en kärnkurs på avancerad nivå.*" Den ingår i socionomprogrammet men även i masterprogrammet i socialt arbete. Av kursplanen framgår under rubriken innehåll att: "*Kursen innehåller två delar. En första del fokuserar kunskaper om utvärdering och kvalitetsarbete i socialt arbete. Speciellt problematiseras och diskuteras kvalitetsarbetets betydelse samt vad utvärderingskunskap är och hur denna kan tillämpas. En andra del innehåller dels ett individuellt utvärderande moment med anknytning till socionombildningen, dels ett framåtblickande moment där utbildning och yrke knyts ihop. Det framåtblickande momentet innehåller också förberedelse för samverkan med andra yrkesgrupper.*" Målet för kursen definierat avseende utvärdering på följande sätt: "*Efter genomgången kurs skall studenten ha förvärvat fördjupade kunskaper genom att redogöra för, kritiskt granska samt tillämpa olika metoder för kvalitetsarbete som dokumentation, uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring, kunna tillämpa teoretiska kunskaper om utvärdering på utbildningen i socialt arbete på ett strukturellt och ett personligt plan ha förvärvat kunskaper om kvalitetsarbetets betydelse för en framtida yrkesrollen och förståelse för tillämpningen, ha förvärvat kunskaper om innebörden i begreppen "en kunskapsbaserad socialtjänst en evidensbaserad praktik" och tillämpningen av dessa inom det sociala arbetet*". Litteratur ingår med anknytning till utvärdering:

Berlin, J., & Carlström, E. D. (2008). The 20-minute Team: a Critical Case Study from the Emergency Room. *Journal of Evaluation in Clinical Practice*. Vol 14, no 4. pp 569-576.

Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren: betänkande/utredningen för en kunskapsbaserad socialtjänst. (2008). *SOU 2008:18*. Stockholm: Fritze.

- Karlsson, P-Å., & Beijer, E., & Eriksson, B., & Leissner, T. (2008). Evaluation Workshops for Capacity Building in Welfare Work: Some Swedish Examples. *Evaluation: the International Journal of Theory, Research and Practice*, 14, 477-491.
- Törnquist, A. (2004). *Mellan relation och resultat: utvärdering och kunskapsbildning på socialkontor*. Göteborg: Institutionen för socialt arbete Universitetet.
- Vedung, E. (1998). *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.

SW2217, Socialt arbete och missbruk (15 hp). Under rubriken innehåll för kursen nämns utvärdering tillsammans med dokumentation och metodutveckling. Av kursens litteraturlista framgår att de studerande tar del av kvalitativa studier. Litteratur med specifik hänvisning till utvärderingsmetodik som anknyter till begreppen kunskapsbaserad eller evidensbaserad praktik ingår inte i kursen enligt litteraturlistan.

Avancerad nivå - Masternivå

Inom masterprogrammet utöver kurser på avancerad nivå termin 7 ges: SW2210, Familjebehandling i psykosocialt arbete (15 hp). Förkunskapskravet är socionomexamen eller motsvarande. I kursens mål anges att studenterna efter avslutad kurs skall kunna ”*självständigt planera, genomföra och utvärdera olika metoder och tekniker*”. I litteraturlistan ingår två titlar med fokus på evidensbaserade metoder. De titlar som åsyftas är:

- Hansson, K. (2001). *Familjebehandling på goda grunder: en forskningsbaserad översikt*. Stockholm: Gothia: Centrum för utvärdering av socialt arbete.

Fristående kurser på grundnivå

Bland fristående kurser som riktar sig till personal inom daglig verksamhet enligt LSS och daglig sysselsättning för psykiskt funktionshindrade nämns verksamhetsförändring och utvärdering men utan benämning av vilket fokus utvärdering skall ha. Kursens benämning är QAU200 Förändrad yrkesroll för personal inom dagligverksamhet och daglig sysselsättning (4 hp).

Fristående kurser på avancerad nivå

Inom ramen för kursen SW2252, Barns behov i centrum (BBIC) – teorifördjupning och problematisering (15 hp) återfinns poängtering betydelsen av utvärdering ”*ur både ett brukar- och professionsperspektiv*”. Utgångspunkten för kursen är genomförande utredningar inom ramen för modellen BBIC. Kursen ligger som fristående kurs på avancerad nivå men BBIC är dock ingen metod som ännu utvärderats i någon randomiserad eller kvasi-experimentell studie. I kurslitteraturen framträder inga nyckeltexter som lyfter fram den forskning som finns om risk och skyddsfaktorer som ligger till grund för inspirationsmodellerna till BBIC som utvecklats i England.

Högskolan i Jönköping – Avdelningen för beteendevetenskap och socialt arbete

Sammanfattning

Högskolan i Jönköping har ett socionomprogram, Socionomprogrammet, 210 hp, Magisterprogram i socialt arbete samt Masterprogram med inriktning mot ledarskap och temasamverkan i entreprenöriella organisationer.

Socionomprogrammet (grundnivå och termin 7): Utöver hänvisning till Högskoleförordningen nämns *Utvärdering* i relation till socialt arbete i utbildningsplanen i anknytning till presentationen av kursutbudet. Under utbildningens tre första år ingår 18 kurser obligatoriska kurser inom tre block; Basblock, Försättningsblock och Fördjupningsblock.

Utvärdering tas upp i 3 av de 18 kursplanerna. EM och EBP förekommer inte i utbildningsplanen men i tre kursplaner varav en även tar upp utvärdering. I två litteraturlistor ingår material med anknytning till EM och EBP. I en av de senare kursplanerna ingår både litteratur som behandlar evidensbegreppet och utvärdering. Av fyra kurser på avancerad nivå som kan läsas på utbildningens sjunde termin tas utvärdering men inte evidens upp i två kurser.

Kurser där EM och EBP ingår beräknas uppgå till högst 22,5 hp inom socionomprogrammet.

Magister och Masterprogram: Av den gemensamma utbildningsplanen för Magister- och Masterprogram nämns utvärdering enbart i anknytning till kursvärdering. Av kursutbudet ingår två kurser som behandlar utvärdering. I magisterprogrammet finns upp till 6 kurser inklusive uppsats och i Masterprogrammet upp till 13 kurser varav flera är valbara upp till poängkravet för Masterexamen.

Grundutbildningen

I utbildningsplanen anges utvärdering och kvalitetsarbete som ett progressionsområde inom ett försättningsblock på följande sätt: *”Vidare identifierar och problematiserar studenten sociala problem som utgångspunkt för utvärdering och kvalitetsarbete, vilket sammanställs i form av en rapport/uppsats.”*

På utbildningens första termin ingår kursen HVGA17 Vetenskaplig grundkurs (7,5 hp). Kursen kan även läsas som separat kurs. I kursen mål tas begreppet evidens men inte utvärdering upp. De studerande skall kunna *”förklara skillnaden mellan kvantitativ och kvalitativ forskningsansats, - belysa etiska krav på forskning, - beskriva evidensbegreppet”*. Litteratur med anknytning till *evidens* eller *utvärdering* saknas.

Som obligatorisk kurs på fjärde terminen i programmet ges HSUB17 Socialt arbete, utvärdering och kvalitetsarbete (15 hp). Såväl utvärdering som EM och EBP tas upp. I kursmålen anger att de studerande efter avslutad kurs skall kunna *”redogöra för och jämföra perspektiv på begreppet kunskap, redogöra för och jämföra vetenskapliga metoder som är av betydelse*

för utvärderingsarbete redogöra för metoder och modeller för utvärdering och kvalitetsarbete kritiskt reflektera över begreppet evidens”. Av rubriken innehåll framgår att olika aspekter på utvärdering samt evidensbegreppet behandlas under kursen. Av litteraturlistan finns flera exempel på såväl utvärderingsdesign som evidens:

Blom, B., & Morén, S., & Nygren, L. (2006). *Kunskap i socialt arbete. Om villkor, processer och användning*. Stockholm: Natur och Kultur.

Eriksson, B.G., & Karlsson, P.-Å. (2008). *Att utvärdera välfärdsarbete*. Stockholm: Förlagshuset Gothia.

Oscarsson, L. (2009). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.

Socialvetenskaplig tidskrift. (2002). *Temanummer om socialt arbete och utvärdering*. Årgång 9 Nummer 2-3.

HSGB19 Socialt arbete med individer och grupper (7,5 hp) är en obligatorisk kurs i socionomprogrammet. Kursen är placerad på femte terminen. Av målen framgår att de studerande skall ha färdighet och förmåga att kunna ”diskutera och problematisera evidens och social konstruktionism i metoder i socialt arbete”. Under rubriken innehåll anges att kursen bl.a. behandlar ”manualbaserat socialt arbete, evidens och social konstruktionism i det sociala arbetets metoder, struktur och process vid planering av insatser”. Litteraturförteckningen upptar inte material som kan hänföras till utvärdering men däremot till EM och EBP:

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Som obligatorisk kurs i programmet ges även HSUB18 Socialt arbete - utredning, handläggning och dokumentation (6 hp). Under rubriken Innehåll anges att kursen behandlar ”uppföljning och utvärdering i individärenden”. I litteraturlistan ingår en bok som behandlar utvärdering:

Morén, S. (1996). *Utvärdering i socialt arbete*. Stockholm: Publica

Avancerad nivå – termin 7

Utvärdering tas upp i 2 valbara kurser på avancerad nivå och som även kan ingå i magisterexamen i socialt arbete samt masterexamen. Den ena kursen har benämningen: HSLD28 Socialt arbete, funktionshinder och långvarig sjukdom i relation till arbetsliv/sysselsättning (7,5 hp). Under rubriken Färdighet och förmåga anges att de studerande skall kunna ”granska och kritiskt analysera resultat från utvärderingar och forskning omkring funktionshinder och långvarig sjukdom i relation till arbete/sysselsättning.” Litteraturförteckningen upptar inte material som kan hänföras till evidens eller utvärdering.

Den andra kursen på avancerad nivå har beteckningen HSRD28 Samordning, rådgivning och process i individinriktat socialt arbete (7,5 hp). Under rubriken mål anges att de studerande skall kunna ”analysera processen vid gemensam planering med stöd i redskap för utredning, målformulering,

insatser, dokumentation och utvärdering". Litteraturförteckningen upptar inte material som kan hänföras till *evidens* eller *utvärdering*.

Magister- och Masterprogram

Evidens men inte utvärdering nämns i den gemensamma utbildningsplanen för Magister- och Masterprogram. Av planen framgår att de studerande skall uppvisa färdighet och förmåga att "*kritiskt och systematiskt integrera teorier, metoder och modeller inom socialt arbete för att analysera, bedöma och pröva evidens samt hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer*".

Karlstads universitet – Fakulteten för samhälls- och livsvetenskap

Sammanfattning

Socionomprogrammet vid Högskolan i Karlstad har en utbildningsplan innefattande två inriktningar. Kurserna på de båda inriktningarna är gemensamma förutom vid termin 5 och 6 då de studerande följer två separata spår.

- Socionomprogrammet med inriktning administration och ledarskap, 210 hp.,
- Socionomprogrammet med inriktning socialpedagogik, 210 hp.

Det första programmet innehåller på den femte terminen av kurserna *Socialgerontologi* samt *Administration och ledarskap*. Det andra programmet ger på den femte terminen kursen *Socialpedagogik*. Den sjätte terminen är verksamhetsförlagd med separata kursbeskrivningar för respektive inriktning varefter de studerande har en gemensam sjunde termin med inriktning på *Social omsorgsvetenskap*.

Ett tvärvetenskapligt masterprogram finns med benämning SAMCP Hälsofrämjande arbete, folkhälsoarbete och socialt förändringsarbete i lokalsamhället.

Socionomprogram (grundnivå + termin 7): I utbildningsplanen förekommer begreppet utvärdering men inte evidens, evidensbaserade metoder / praktik. Utbildningens fjärde termin innehåller en kurs med moment som behandlar utvärdering och begreppet evidens. På avancerad nivå, termin 7, omnämns inte EM och EBP men en kurs innefattar litteratur som bedöms behandla EM. I tre av sju litteraturlistor finns böcker som behandlar EM och EBP under grundutbildningen. Kurser där EM och EBP ingår beräknas uppgå till högst 90 hp inom socionomprogrammet.

Masterprogram: Evidensbegreppet och utvärdering förekommer i en av fem presenterade kurser. I utbildningsplanen för programmet nämns inte begreppen.

Fristående kurs: En kurs på avancerad nivå riktar sig till studerande med social omsorgsexamen som önskar komplettera till socionomexamen. I kursplanen tas såväl begreppet utvärdering som evidens upp men litteratur med anknytning finns inte redovisad. Utvärdering av handledning tas upp i en fristående kurs. Litteraturförteckningen upptar inte material som kan hänföras till evidens och utvärdering.

Grundutbildningen

Utbildningens fjärde termin innehåller en kurs med moment som behandlar utvärdering och begreppet evidens.

Evidens och utvärdering tas upp i en kursplan på grundutbildningens 4:de termin. Kursen har benämningen SMGAO4 Organisation, administration och ledarskap (30 hp). Kursen ges på grundnivå. Av målen för delkurs 3,

Utvärdering och kvalitetsutveckling (6 hp), framgår bl.a. att de studerande efter avslutad kurs skall: ”- *uppvisa grundläggande kunskaper om evidensbaserad praktik som begrepp och om debatten om dess tillämpbarhet, - uppvisa insikt om de etiska aspekterna av utvärderingsarbete inom socialtjänsten*”. Av beskrivningen av delkursens innehåll ange även att ”*kursen orienterar därutöver om evidensbaserad praktik och huvuddragen i debatten om denna. Kursinnehållet tillämpas bland annat genom att studenten självständigt upprättar en plan för utvärdering och kvalitetsarbete inom det sociala arbetsfältet*”. Av litteraturlistan framgår att det i ett kompendium ingår artiklar om evidensbaserad praktik. I litteraturförteckningen ingår följande med anknytning till utvärdering

Eriksson, B.G. & Karlsson, P.-Å. (2008). *Att utvärdera välfärdsarbete*.
Upplaga. Stockholm: Gothia.

Socialstyrelsen (2007). *Att mäta effekter av socialtjänstens insatser*.

På termin två ges kursen SMGBS2 Social omsorg och det sociala arbetets teori och praktik (30 hp). Utvärdering eller EM och EBP nämns inte i kursplanen. Litteratur ingår som behandlar EM och EBP. Av litteraturlistan framgår att de studerande läser följande artikel:

Bergmark, A & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 2, 99-113.

På programmet med inriktning socialpedagogik ges termin 5 kursen SMGBS5 Socialpedagogik (30 hp). Utvärdering eller EM och EBP nämns inte i kursplanen. Litteratur ingår som behandlar EM och EBP:

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Avancerad nivå – termin 7

På termin 7 ges kursen SMGCE7 Social omsorgsvetenskap - fördjupningskurs (30 hp) ingår:

Bergmark, A & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 2, 99-113.

Hydén, M. (2008). Evidence-based social work på svenska - att sammanställa systematiska kunskapsöversikter. *Socialvetenskaplig tidskrift* nr 1: 3-19.

Masterprogram

På fristående avancerad nivå ges kursen SMADU1 Utvärdering och evidens i offentlig sektor (7,5 hp). Kursplanen använder genomgående begreppen evidens samt utvärdering. Kursen kan ingå i masterexamen. Under rubriken Kursens mål anges att den studerande skall ”*uppvisa kunskaper om utvärderingsområdets och evidensbegreppets bakgrund och framväxt som kunskapsområde och praktik inom offentlig sektor, - redogöra för begrepp, teorier och modeller för utvärdering i offentlig sektor, - uppvisa kunskap om evidensbegreppet och dess praktiska tillämpning inom offentlig sektor, -*

välgrundat diskutera hur olika former av organisering och styrning påverkar förutsättningarna för utvärdering och evidensinriktat arbete inom offentlig sektor, - planera, utveckla, genomföra och kritiskt granska utvärderingar och evidensinriktat arbete inom offentlig sektor". Litteraturen är huvudsakligen inriktad på utvärdering:

Alexandersson, K. (2006). *Vilja Kunna Förstå. Om implementering och systematisk dokumentation för verksamhetsutveckling i socialtjänsten*. Doktorsavhandling. Örebro: Örebro universitetet, Örebro. Studies in Social Work 7.

Alexandersson, K. (2006). *Om evidens i socialt arbete. Möjligheter och begränsningar för ett evidensbaserat arbetssätt inom socialtjänsten*. Falun: Dalarnas Forskningsråd. Akademisk avhandling

Dahler-Larsen, P & Krogstrup, H.K (red). (2003) *Tendenser i evaluering*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Eriksson, B.G. & Karlsson, P-Å. (2008). *Att utvärdera välfärdsarbete*. Stockholm: Gothia.

Krogstrup, H.K. (2007). *Evalueringsmodeller*. Århus: Academia.

Vedung, E. (1998) *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.

Åberg, J-O. (1997). *Det rationella och det legitima. En studie av utvärderingars teori och praktik*. Göteborg: Göteborgs universitet, Sociologiska institutionen.

Fristående kurs: Övrig

Karlstad ger även en kurs som under sig till studerande som har social omsorgsexamen och som önskar komplettera till socionomexamen. Kursen SMGCOM Kurs för komplettering av social omsorgsexamen till socionomexamen (30 hp). Av delkurs två framgår att "Evidensbegreppet i social omsorg/socialt arbete analyseras och diskuteras". I Kursen ingår även "Granskning av en vetenskaplig avhandling eller rapport av utvärderingskaraktär eller med inriktning på utvärderingsfrågor med relevans för kunskapsområdet social omsorg/socialt arbete". I kurslitteraturen ingår inte litteratur om utvärdering eller evidens utöver ovan gjorda hänvisning till avhandling eller rapport.

Karlstad universitet ger även en handledarutbildning i psykosocialt arbete på avancerad nivå, MADH1 Handledarutbildning i psykosocialt arbete (45 hp). Kursen anges innehålla moment i utvärdering av handledning. Litteraturförteckningen upptar inte material som kan hänföras till evidens och utvärdering.

Högskolan i Kristianstad – Sektionen för Hälsa och Samhälle

Sammanfattning

Högskolan i Kristianstad erbjuder ett socionomprogram. Det finns inte magisterkurs eller masterprogram. Utöver programkurs finns fristående kurser. I kursplanerna för dessa anges de under rubriken ”Grundnivå fördjupning”. I kurser som ges på sjunde termin anges nedan som befinna sig på avancerad nivå.

Socionomprogrammet (grundnivå och termin 7): Utöver hänvisning till Högskoleförordningen nämns *Utvärdering* i relation till socialt arbete i utbildningsplanen i anknytning till presentationen av kursutbudet. Evidens, evidensbaserade metoder / praktik förekommer inte i utbildningsplanen eller i någon 6 kursplanerna inom socionomprogrammet. I två litteraturlistor finns böcker som behandlar evidensbegreppet, evidensbaserad metod / praktik. På en av de två valbara kurserna på termin 7 ingår litteratur som behandlar utvärdering. Evidensbegreppet finns inte med i någon kursplan på termin 7 men en kurs innefattar litteratur som bedöms behandla evidensbaserad metod. Kurser där EM och EBP ingår beräknas uppgå till högst 60 hp inom socionomprogrammet.

Fristående kurser grund nivå: En av 4a kurser tar upp utvärdering. Evidensbegreppet finns inte med i någon kursplan men en kurs innefattar litteratur som bedöms behandla evidensbaserad metod.

Fristående kurser avancerad nivå: Evidensbegreppet finns inte med i någon kursplan men en kurs innefattar litteratur som bedöms behandla evidensbaserad metod.

Grundutbildningen

Utöver vad som framkommer i högskoleförordningen görs i utbildningsplanen hänvisning till utvärdering avseende moment på utbildningens andra samt sjätte termin. Av utbildningsplanen framkommer inga moment som kan associeras till EBP eller EM.

På utbildningens andra termin ges kursen SA8122, Socialt arbete, socialpolitik och sociala studier (30 hp). Under rubriken kursens innehåll framgår att bl. a. ”*analysverktyg och statistiska begrepp*” och ”*utvärdering*” ingår. Litteratur med anknytning till utvärdering, EM och EBP ingår inte.

Utbildningens sjätte termin innefattar självständigt fördjupningsarbete om 15 hp. Utvärdering av socialt arbete ingår i kursen SA8361, Socialt arbete, fördjupningskurs (30 hp). Under rubriken *Förväntade läranderesultat* anges att studenten efter genomgången kurs skall ”*kunna självständigt och tillsammans med andra planera och genomföra studier av sociala problem och av praktiskt socialt arbete, inklusive utvärdering*”. Kvalitativa och kvantitativa metoder behandlas. I litteraturen ingår:

Eriksson, B., & Karlsson, P.-Å. (1998) *Utvärdera bättre: för kvalitetsutveckling i socialtjänsten*. Stockholm: Gothia.

På fjärde termin ges SA8242 Socialt arbete, individ och social interaktion (30 hp). Litteratur ingår som behandlar EM och EBP men inte utvärdering:

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Avancerad nivå termin 7

I kurs på grundnivå, SP870P, Fördjupningskurs i socialt arbete med inriktning socialpedagogik (30 hp) ingår litteratur med referens till utvärdering samt evidensbaserad metod men det framgår inte av kursplan. Litteraturen som åsyftas är:

Aronsson, P., & Wahlberg, S. (2000). *Att utveckla sociala projekt genom utvärdering*. Örebro: Örebro universitet.

Miller, W. R., & Rollnick, S. (2003). *Motiverande samtal: att hjälpa människor till förändring*. Norrköping: Kriminalvårdens förlag.

Ytterligare en fördjupningskurs presenteras, SÅ870P, Fördjupningskurs i socialt arbete med inriktning organisation inom äldre- och handikappomsorg (30 hp). Kursen anges vara kurs sju i sociala omsorgsprogrammet. Enligt kursplanen framgår att de studerande skall de studerande lära sig ”*Tillämpningsmoment inom utvärderings- och kvalitetsarbete*”

I kursen ingår följande litteratur med referens till utvärdering:

Cheetham, J., & Fuller, R., & McIvor, G., & Petch, A. (1992). *Evaluating social work effectiveness*. Buckingham: Open University Press.

Parmander, M. (2005). *Från idé till verklig förändring: att planera, genomföra och utvärdera förändringsprojekt i kommun och lands-ting*. Lund: Studentlitteratur.

Fristående kurser: Grundnivå

OM8662 Missbruk och nätverk (7,5 hp). Evidensbaserad metod ingår i litteraturlistan för kursen men inte i kursplanen:

Miller, W. R., & Rollnick, S. (2003). *Motiverande samtal: att hjälpa människor till förändring*. Norrköping: Kriminalvårdens förlag.

Fristående kurser avancerad nivå

På denna nivå nämn inte begreppet *evidens*. Utvärdering tas upp under rubriken innehåll i kursplanen SA8641,Handledning i socialt arbete (7,5 hp). Kursen beskrivs befinna sig på fördjupningsnivå ”*Avancerad magister*”. I kursen ingår följande litteratur med anknytning till utvärdering och effektstudier

Blom, B., & Morén, S. (2006). *Kunskapens kraft: om socialt arbete, utvärdering och verksamhetsutveckling på kritisk realistisk grund*. Umeå: Institutionen för socialt arbete, Umeå universitet.

Linköpings universitet – Institutionen för samhälls- & välfärdsstudier

Sammanfattning

Linköpings universitet erbjuder Socionomprogrammet, 210/240 hp. Poängangivelsen 210/30 syftar på att socionomexamen omfattar 210 hp och att avslutande 30 hp ger magisterexamen. Det finns inget Masterprogram.

Socionomprogrammet (grundnivå och termin 7): Socionomprogrammet omfattar 19 kurser varav 3 är valbara på termin 7. Utöver hänvisning till Högskoleförordningen nämns utvärdering i relation till socialt arbete i utbildningsplanen i anknytning till presentationen av kursutbudet. Evidens, evidensbaserade metoder/praktik förekommer inte i utbildningsplanen eller i någon kursplan. En kurs av ges med inriktning på utvärdering. I två litteraturlistor finns evidensbegreppet, evidensbaserad metod/praktik.

Kurser där EM och EBP ingår beräknas uppgå till högst 21 hp inom socionomprogrammet.

Magisterprogram: Utvärdering och evidens finns inte upptaget i utbildningsplanen.

Fristående kurser: Utvärdering och Evidens finns inte med i de 4 kurser som erbjuds

Övrigt kursutbud: Inte varit möjligt att bedöma.

Grundutbildningen

Kursen 745G15 Utvärdering, kvalitet och kunskapsproduktion i socialt arbete (15hp). Kursen ges på utbildningen sjätte termin och har bl.a. som mål att den studerande på en fördjupad nivå skall kunna ”*använda kunskaper om olika utvärderingsmetoder i socialt arbete, kvalitetsmätning, samt strategier och metoder i kvalitetsarbete, använda kunskaper om hur utvärdering kan användas som ett verktyg vid olika typer av förändrings-, kvalitets- och utvecklingsarbete inom välfärdssektorn, vetenskapligt insamla, bearbeta, sammanställa och analysera numerisk och verbal information, demonstrera kunskaper i vetenskapligt utrednings- och forskningsarbete, samt kvantitativ respektive kvalitativ analys, kritiskt reflektera kring olika utvärderingsmetoder/modeller samt kvalitetsmätningar, uppvisa förståelse för innehållet i och kunna använda en variation av design och metoder för att nå kunskap inom socialt arbete, demonstrera förståelse för forskningsetiska frågor.*” Av kursplanen framgår inte begreppet evidens men väl i kursens litteraturlista.

Eriksson B. G & P. Å. Karlsson (2008) *Att utvärdera välfärdsarbete*, Gothia.

Oscarsson, L (2009) *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten: för praktiker, chefer, politiker och studenter*. Stockholm: SKL Kommentus.

Patton, M. Q. (2002) *Qualitative Research and Evaluation Methods*, London: Sage.

På utbildningens tredje termin ges kursen 745G17 Socialpedagogiskt arbete poäng (6 hp). Litteratur ingår som behandlar EM och EBP men inte utvärdering:

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Magisterprogram

Kurs med benämning 745A11 Examensarbete i socialt arbete (30 hp) tar upp utvärdering i samband med kontinuerligt problembaserat lärande inte till verksamheter eller insatser i socialt arbete. Detta sätt att använda utvärderingsbegreppet återkommer i kursen 745G10 Socialt arbete i praktiken (36 hp).

Linnéuniversitetet, Kalmar Växjö (Växjö universitet)

Sammanfattning

Socionomprogrammet vid Linnéuniversitet är ett resultat av samgående mellan Växjö universitet och Högskolan i Kalmar. Utbildningsplanen för socionomprogrammet gäller från och med vårterminen 2010. Samgående har medfört att förändring av kursplaner och programkoder är under bearbetning varför det inte exakt går att ange vilka kurser som är aktuella på programmet. De kursplaner som granskats avseende Växjö är de som tidigare getts i programmet där. Vid genomgången har de kursplaner som finns upptagna på hemsidan för Institutionen för Vårdvetenskap och socialt arbete respektive Humanvetenskapliga institutionen vid Högskolan i Kalmar granskats. Växjö universitet har såväl ett Magisterprogram omfattande 60 hp, som ett Masterprogram i socialt arbete, 120 hp.

Socionomprogrammet (grundnivå och termin 7): I utbildningsplanen samt i två kursplaner av 13 på utbildningens tre första år tas utvärdering upp.

På avancerad nivå, termin 7: Det finns fyra kurser varav en tar upp utvärdering i kursplanen Evidens, evidensbaserade metoder/praktik förekommer inte i utbildningsplanen eller i någon kursplan. Kurser där EM och EBP behandlas bedöms inte ingå i socionomprogrammet.

Fristående kurser: Finns 5 fristående kurser som inte även ingår i programmet. Begreppen Utvärdering och Evidens tas inte upp i dessa kursplaner.

Magister- och Masterprogram: I masterprogrammet ingår två valbara kurser med fokus på utvärdering. Evidens nämns inte.

Grundutbildningen

I utbildningsplanens programbeskrivning anges att utvärdering ingår i socionomens professionella kompetens att ” Socionomer arbetar med förebyggande socialt arbete, behandlingsarbete, socialt förändringsarbete, handläggning, utvärdering och utveckling av social verksamhet ofta i samverkan med andra verksamheter och professioner.” Evidensbegreppet används inte i planen.

I SQ4101 Kunskapsfält och profession (22.5 hp) ingår litteratur som tar upp utvärdering och effektfrågeställningar

Denvall, V., & Vinnerljung, B. (red). (2006). *Nytta och fördärv. Socialt arbete i kritisk belysning*. Stockholm: Natur och Kultur.

Utvärdering behandlas i kursen SQ4603 Nya forskningsområden, vetenskapsteori och vetenskapliga metoder (15 hp). Under rubriken Innehåll an-

ges att *"utvärderingsstrategier"* ingår i kursen. Av litteraturlistan framgår inte kursmaterial som särskilt behandlar evidens utan huvudsakligen utvärderingsmetodik ur ett kvalitativt perspektiv.

I kursen SQ4613 Självständigt arbete – examensarbete (15 hp) nämns utvärdering enbart i anknytning till granskning av annan kursdeltagares uppsats.

Avancerad nivå termin 7

Kursen SA4714 Organisation och ledarskap inom välfärdssektorn (30hp) är valbar kurs på utbildningens sjunde termin avancerad nivå. Under rubriken innehåll anges att *"Ekonomisk planering, uppföljning och utvärdering"* ingår. Evidens nämns inte.

Magisterutbildningen

Magisterprogrammets utbildningsplan nämner utvärdering men enbart i av kursens innehåll och de studerandes lärande.

I utbildningsplanen för Masterprogrammet i socialt arbete (120 hp) anges två valbara kurser om vardera 15 hp som tar upp utvärdering, *Utvärdering i socialt arbete I och II*. Kurserna beskrivs ha följande innehåll: *"Aktuell teoribildning om utvärdering, metoder för insamling och bedömning av data, utvärdering och kunskapsproduktion, utvärdering som förändringsinstrument. Kritiskt perspektiv på utvärdering, utvärderingsstrategier och etiska överväganden. Datainsamlings- och analysmetoder för utvärderingsforskning."* EM eller EBP nämns inte.

Linnéuniversitetet (Högskolan i Kalmar)

Sammanfattning

Som nämnts ovan sker ett samgående mellan Växjö universitet och Högskolan i Kalmar. Här presenteras genomgången av utbudet i Kalmar. I Kalmars utbildningsutbud ingår inte Magister- eller Masterprogram

Socionomprogrammet (grundnivå och termin 7): I utbildningsplanen nämns inte evidens men utvärdering. På högskolans hemsida finns 21 kurser upptagna som anges ingå i grundutbildningen. Enligt utbildningsplanen innefattar de tre första åren 12 kurser varefter sju valbara profilkurser på avancerad nivå ges på den avslutande sjunde terminen. Totalt tre kurser tar upp utvärdering och evidens, två inom de första tre åren och en på sjunde terminen. På termin sju, avancerad nivå, tar en av sju kurser upp utvärdering och evidens. Samma litteratur om utvärdering, EM och EBP återkommer på termin sju som tagits upp på tidigare kurser. Kurser där EM och EBP ingår beräknas uppgå till högst 30 hp inom socionomprogrammet.

Fristående kurser: Kalmar ger sju fristående kurser varav fem även ingår i programmet. De senare tar upp såväl utvärdering som evidens.

Grundutbildningen

I utbildningsplanen nämns inte evidens men utvärdering i beskrivning av huvudämnet socialt arbete: *"Ämnet socialt arbete baseras på forskning som är tillämpad och tvärvetenskaplig. Inom socialt arbete är utredningsverksamhet, metodutveckling och utvärdering framträdande delar"*. Evidens tas upp i 2 kurser inom programmet första tre år. En av dem ges även som fristående kurs. Den första är SA1125 Utvärdering i det sociala arbetet (7,5 hp). Under rubriken förväntade studieresultat tas upp att de studerande skall kunna *"Uppvisa grundläggande kunskaper om utvärderingens teori och metod; Kritiskt reflektera över förutsättningar för utvärdering och evidensbaserad socialt arbete; Redogöra för, och kritiskt reflektera över, traditionella och nyare modeller för utvärdering inom socialt arbete; Tillämpa utvärderingskunskaper i en analys av utvärderingsalternativ för en projektverksamhet inom socialt arbete; Tillämpa grundläggande kunskaper i kvantitativ metod vid konstruktion av enkät och databearbetning i SPSS"*. Kursens innehåll specificeras som *"relationen forskning/utvärdering; Traditionella och nyare modeller för utvärdering; Utvärdering som en integrerad del i det sociala arbetets praktik; Evidensbaserat socialt arbete; Granskning av utvärderingar utförda i sociala verksamheter; Utformning av en enkät samt bearbetning och analys av data i SPSS"*. Litteraturen som ingår:

Beijer, E., Eriksson, B., Karlsson, P.-Å. & Leissner, T (2006). Utvärderingsverkstäder - ett sätt att utveckla utvärdering. *Socionomen*, 4.

Börjeson, B. (2006). *"Socialarbetaren och kunskapsneurosen"*. I

Blom, B., Morén, S., Nygren, L (red) *Kunskap i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

- Denvall, V. (2007). Utvärderingsforskning, en översikt. *Socionomen*, 3.
- IMS, Socialstyrelsen. (2009). *Multisystemisk terapi för ungdomar med allvarliga beteendeproblem*.
- Johnson, B. & Svensson, B. (2006). "Metadonkonflikten". I Denvall, V & Vinnerljung, B (red) *Nytta och fördärv*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Jonsson, K. (2006). Kunskapsbaserad från topp till tå. *Socionomen*, 4.
- Karlsson, P.-Å. & Eriksson, B.G. (2008). *Att utvärdera välfärdsarbete*. Stockholm: Gothia förlag.
- Meeuwisse, A., Swärd, H., Eliasson-Lappalainen, R. & Jacobsson, K. (2008). *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och kultur.
- Rosen, A. (2003). Evidence-based social work practice: Challenges and promise. *Social Work Research*, 27, nr 4.
- Runquist, W. (2006). Från de utvärderades horisont. *Socionomen*, 4.
- Trost, J. (2001). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

SA2100 Socialt arbete (22,5 hp) är obligatorisk kurs inom programmet. Under rubriken förväntade studieresultat tas upp att de studerande bl.a. skall kunna "redogöra för och diskutera modeller för utvärdering, samt diskutera förutsättningar och former för utvärdering och evidensbaserad av socialt arbete." Under delkurs 2 tas upp: "Relationen forskning/utvärdering; Traditionella och nyare modeller för utvärdering; Utvärdering som en integrerad del i det sociala arbetets praktik; Evidensbaserat socialt arbete; Fältanknuten studie av en verksamhets utvärderingspraxis". I kurslitteraturen ingår:

- Börjeson, B. (2006). "Socialarbetaren och kunskapsneurosen". I Blom, B., Morén, S., Nygren, L (red) *Kunskap i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur,
- Rosen, A. (2003). Evidence-based social work practice: Challenges and promise. *Social Work Research*, vol 27, nr 4.
- IMS, Socialstyrelsen. (2009). *Multisystemisk terapi för ungdomar med allvarliga beteendeproblem*.

Avancerad nivå termin 7

SA2125 Socialt arbete II (30 hp), ges som på avancerad nivå på utbildningens sjunde termin. Utvärdering och Evidens nämns i kursplanen. Under rubriken förväntade studieresultat tas upp att de studerande skall kunna "redogöra för och diskutera metoder för kommunikation, interaktion och intervention inom socialt arbete, samt kritiskt värdera sitt eget förhållningssätt i socialt arbete, och redogöra för och diskutera modeller för utvärdering, samt diskutera förutsättningar och former för utvärdering och evidensbaserad av socialt arbete". I delkurs 3 Utvärdering i det sociala arbetet återkommer samma formuleringar som i föregående kurs SA2100 Socialt arbete, vilken ges på programmets tredje år. Samma litteratur som tas upp i kursen SA1125 Utvärdering i det sociala arbetet (7,5 hp) återkommer i kursen.

Lunds universitet – Socialhögskolan i Lund

Sammanfattning

Lunds universitet ger ett program vilket är förlagt till såväl Lund som Helsingborg. Lund har såväl Magister- som Masterprogram.

Socionomprogrammet (grundnivå samt termin 7)

Utöver hänvisning till högskoleförordningen nämns utvärdering i utbildningsplanen som ett moment i en obligatorisk kurs på utbildningens sjunde termin Begrepp som anknyter till evidens nämns inte. Det finns 10 obligatoriska kurser inom grundutbildningens tre första år. Utvärdering tas upp som moment i en av dessa kursplanen. Begrepp som anknyter till evidens finns inte med i beskrivningen av kursinnehållet i någon av kursplanerna för utbildningens tre första år medan fyra av kurserna innehåller litteratur som anknyter till EM och EBP. Utbildningens sjunde termin innefattar en obligatorisk kurs samt sex valbara. Antalet kurser varierar mellan terminer beroende på antal sökande till respektive kurs. Två av 7 kurser tar upp utvärdering men inte evidens. Av de valbara kurserna tar två upp evidensbegreppet i beskrivningen av kurserna innehåll.

Kurser där EM och EBP ingår beräknas uppgå till högst 83 hp inom socionomprogrammet.

Magister - Master: En kurs omfattande 15 hp med särskild inriktning på utvärdering ges som fristående kurs och kan även ingå i masterexamen. I kursen ingår även litteratur om evidensbaserade metoder.

Fristående kurser: Finn sju stycken varav en på grundnivå har som fokus evidensbaserat socialt arbete

Grundutbildningen

SOPA11 Socialt arbete som ämne och profession (30hp). Kursen ges på utbildningens första termin. Kursplanen nämner inte EM eller EBP men i litteraturen ingår material som anknyter till begreppen.

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

SOPA21 Samhällsvetenskap och socialt arbete (30 hp), Kursen som ges på andra terminen innehåller litteratur som behandlar utvärdering:

Denvall, V., & Vinnerljung, B. (red) (2006). *Nytta och fördärv. Socialt arbete i kritisk belysning*. Stockholm: Natur och Kultur.

SOPA32 Juridik i socialt arbete 2 (15 hp). Kurslitteraturen innefattar material som tar upp utvärderingar men inte evidens.

Sundell, K. & Egelund, T. (2001). *Barnavårdsutredningar. En kunskapsöversikt*. Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS) och Gothia AB.

SOPA41 Perspektiv på sociala problem (20 hp). I kursens mål anges att den studerande skall ”visa grundläggande kunskaper om utvärdering i socialt arbete”. I kurslitteraturen ingår material som behandlar utvärdering och evidensbaserad praktik:

- Blom, B. & Morén, S. & Nygren, L. (2006). *Kunskap i socialt arbete: om villkor, processer och användning*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Jergeby, U. (red) (2008). *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Stockholm: IMS Gothia Förlag.
- Trotter, C. (2006). *Working with involuntary clients – a guide to practice*. London: Sage,

SOPA42 Kommunikation och handling i socialt arbete (10 hp). I kurslitteraturen ingår material som behandlar utvärdering och evidensbaserade metoder/praktik:

- Barth, T. & Näsholm, C. (2006). *Motiverande samtal – MI – att hjälpa en människa till förändring på hennes egna villkor*. Lund: Studentlitteratur,
- Jergeby, U. (red) (2008). *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Stockholm: IMS Gothia Förlag,
- Trotter, C. (2006). *Working with involuntary clients – a guide to practice*. London: Sage,

SOPA62 Kunskapsproduktion i socialt arbete (8 hp) ges inför uppsatsarbete. I kursen anges som mål att ”kritiskt kunna reflektera över utvärdering i socialt arbete”. Relevant litteratur är:

- Blom, B. & Morén, S. & Nygren, L. (2006). *Kunskap i socialt arbete: om villkor, processer och användning*. Stockholm: Natur och Kultur.

Avancerad nivå termin 7.

SOAN23 Professionellt socialt arbete (15 hp). Kursen ingår som obligatorium på utbildningens sista termin. Kursen ingår som obligatorisk för socio-nomexamen. Kursplanen tar upp utvärdering men inte evidens: ”Kursens innehåll är att ge kunskaper om villkoren för professionellt socialt arbete i förhållande till de rättsliga, administrativa och organisatoriska ramarna för arbetet och att ge grundläggande kunskaper om utvärdering och uppföljning av sociala verksamheter kopplade till värderingsfrågor /.../ Planerings- och interventionsförslag skall motiveras utifrån aktuell forskning samt administrativ och juridisk praxis. Metoder för utvärdering samt inhämtande av kunskap om konsekvenserna av intervention skall också föreslås liksom hur dessa kunskaper skall implementeras i den organisation där interventionen genomförs.” I kurslitteraturen ingår material som behandlar utvärdering men inte som anknyter till evidensbegreppet:

- Denvall, V. & Vinnerljung, B. (red) (2006). *Nytta och fördärv. Socialt arbete i kritisk belysning*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Dudley, J. R. (2009). *Social Work Evaluation. Enhancing what we do*. Chicago: Lyceum.

SOAN15 Socialt arbete med inriktning på funktionshinder och rehabilitering (15 hp). Kursen ingår som valbar kurs på utbildningens sjunde termin. Under mål anges att de studerande ska ”kritiskt kunna granska resultat från utvärderingar och forskning inom handikapp- och rehabiliteringsområdet”. Under rubriken kursinnehåll anges ” Det professionella sociala arbetet inom habilitering och rehabilitering belyses ur ett flervetenskapligt perspektiv. Samverkan mellan olika professioner och brukare/patienter och deras organisationer behandlas. Nyare samarbetsformer för utvärdering, uppföljning och brukardeltagande i dessa exemplifieras”. I kurslitteraturen ingår som behandlar utvärdering:

Dahlberg, M. & Vedung, E. (2001). *Demokrati och brukarutvärderingar*. Lund: Studentlitteratur

SOAN21 Socialt arbete med drogmissbrukare (15 hp). Kursen ingår som valbar kurs på utbildningens sjunde termin. Kursinnehållet framgår att ”Momentet innehåller en fördjupning av kunskaper om behandlingsforskning och evidens samt kunskaper om och förmåga att skapa professionella möten.”. Litteratur som ingår är:

Pedersen, Mads Uffe & Segraeus, Vera & Hellman, Matilda (red) (2005). *Evidence Bases Practice? Challenges in Substance Abuse Treatment*. NAD Publication 47, 242 s.

Philips, Björn & Holmqvist (red) (2008). *Vad är verksamt i psykoterapi?* Stockholm: Liber,

SOAN18 Socialt arbete med inriktning på familjer (15 hp). Kursen ingår som valbar kurs på utbildningens sjunde termin. Kursinnehållet framgår att ”Momentet innehåller föreläsningar och övningar om familjebehandling på systemisk och interaktionistisk grund samt evidensbaserade behandlingsmetoder....”. I kurslitteraturen ingår:

Alexander, J.F & Sexton, T.L (2007). *Funktionell familjeterapi – en manual*. Malmö: Palmkrons Förlag.

Chamberlain, P. mfl (2002). Multi Treatment Foster Care: Applications of the OSLC Intervention Model to High-Risk Youth and Their Families s 203-218 In Reid, John ed *Antisocial Behavior in Children and Adolescents* American Psychological Association.

Hansson, K. (2001). *Familjebehandling på goda grunder. En forskningsöversikt*. Stockholm: Gothia.

Hansson, K., & Olsson, M. (2001). Känsla av sammanhang - ett mänskligt strävande. *Nordisk psykolog* 2001 53(3), 238-255.

Hansson, K., & Cederblad, M. (1995). Salutogen familjeterapi. *Fokus* 1/1995,

Hansson, Kjell mfl (2001). Ett nytt sätt att arbeta med fosterhem. *Sociologen* 2/2001

Hansson, K. & Cederblad, M. & Höök, B. (2000). Funktionell familjeterapi – en behandlingsmetod vid ungdomskriminalitet. *Socialvetenskaplig tidskrift* 3/2000.

- Henggeler, S.W. mfl (1996). Multisystemic therapy: an effective violence prevention approach for serious juvenile offenders. *Journal of Adolescence* 1996
- Helmen Borge, A.I. (2005). *Resiliens – risk och sund utveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Jergeby, U. (red) (2008). *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Stockholm: Gothia och IMS.
- Olsson, M. (2002). The Incredible Years. *Socionomen* 4/2002.
- Onedera, J. (2006). Functional Family therapy: an Interview With Dr James Alexander. *The family journal: Counselling and therapy for couples and families*. Vol 14 No. 3 July 2006.
- Sprenkle, D. H., & Blow, A.J. (2004). Common factors and our sacred models. *Journal of Marital and Family therapy*. Vol. 30 No. 2 2004.
- Tani, H. (2004). Kort och intensivt för ungdomar på glid. *Socionomen* 2/2004.

SOAN13 Socialt arbete med barn och unga (15 hp). Kursen ingår som valbar kurs på utbildningens sjunde termin. Kurslitteratur som behandlar utvärdering och evidens:

- Andershed, H., & Andershed, A-K. (2005). *Normbrytande beteende i barndomen. Vad säger forskningen?* Stockholm: Gothia och IMS,
- Andersson, G. (2008). Utsatt barndom – olika vuxenliv. Om ett longitudinellt forskningsprojekt. Stockholm: Allmänna Barnhuset.
- Andreasson, T. (2003). *Institutionsbehandling av ungdomar. Vad säger forskningen?* Stockholm: Gothia/Centrum för utvärdering av socialt arbete.
- Broberg, A. (2008). Anknytning i praktiken: tillämpningar av anknytningsteorin. Stockholm: Natur och Kultur,
- Cederblad, M. (2003). Från barndom till vuxenliv – En översikt av longitudinell forskning. Stockholm: Gothia och IMS.
- Lagerberg, D., & Sundelin, C. (2000). *Risk och prognos i socialt arbete. Forskningsmetoder och resultat*. Stockholm: Gothia/Centrum för utvärdering av socialt arbete,
- Lindstein, T. (2001). *Vändpunkten – ur barnens och ungdomars perspektiv*. Stockholm: Gothia/Centrum för utvärdering av socialt arbete
- Kyhle Westermarck, P., & Hansson, K., & Vinnerljung, B. (2007). Fosterparents in Multidimensional Treatment Foster Care: How do they deal with implementing standardized treatment components? I: *Children and Youth Review*, 29 s, 442-459.

Magister- och Magisterprogram

I utbildningsplanerna för dessa examina nämns inte utvärdering och evidens. Samma gäller uppsatskurserna för respektive program. Kurser som ges som valbara på termin 7 av socionomprogrammet kan ingå i Magister- och Masterexamen.

Fristående kurs grundnivå

Tre fristående kurser varav en berör utvärdering och evidensbegreppet. Kursen är en uppdragsutbildning finansierad av socialstyrelsen. Kursen har beteckningen: SOAU08 Barn med beteendeproblem – Selektiv prevention i socialt arbete (7,5 hp). Kursen tar sin utgångspunkt i EM, EBP och socialt arbete. Under allmänna uppgifter för kursen anges ”Kursen avser att ge grundläggande teoretiska kunskaper om riktade förebyggande insatser för barn med beteendeproblem. Kursens utgångspunkt är internationell forskning om barns utveckling och välbefinnande under olika livsvillkor samt om socialt arbete med barn och deras familjer. Särskilt fokus ägnas evidensbaserad forsknings och socialt arbetes möjligheter och begränsningar. Kursen avser vidare att ge verktyg för reflektion kring yrkesrelaterade frågeställningar och problem.” De studerande skall för att bli godkända på kursen ”visa kunskap om barns sociala och psykiska anpassning samt risk- och skyddsfaktorer, visa kunskap om hälsofrämjande och förebyggande arbete med barn och unga utifrån manualbaserade program, visa kunskap om evidensbaserat socialt arbete med barn och unga”. Som litteratur ingår:

Andershed, H., & Andershed, A-K. (2005). *Normbrytande beteende i barndomen. Vad säger forskningen?* Stockholm: Gothia och IMS.

Axberg, U. & Broberg, A., & Hansson, K., & Wirtberg, I. (2006). The development of a systemic school-based intervention: Marte Meo and coordination meetings. *Family Process* 2006:3, 375-389

Axberg, U., & Hansson, K., & Broberg, A., (2007) Evaluation of the Incredible Years Series – An open study of its effects when first introduced in Sweden. *Nordic Journal of Psychiatry*, 61:2, 143 – 151

Ferrer-Wreder, L., & Stattin, H., & Cass Lorante, C. & Tubman, J.G. & Adamson, L. (2005). *Framgångsrika preventionsprogram för barn och unga - en forskningsöversikt*. Stockholm: Gothia och IMS.

Gustle, L-H., & Hansson, K., & Sundell, K., & Lundh, L-G., & André Löffholm, C. (2007). Blueprints in Sweden. Symptom load in Swedish adolescents in studies of Functional Family Therapy (FFT), Multisystemic Therapy (MST) and Multidimensional Treatment Foster Care (MTFC). *Nordic Journal of Psychiatry*, 61:6, 443-451.

Hansson, K., & Cederblad, M., & Höök, B. (2000) Funktionell familjeterapi – en behandlingsmetod vid ungdomskriminalitet. *Socialvetenskaplig tidskrift* nr 3, 253-266.

Höjman, L., & Dovik, N. (2008). *MTFC – Ett evidensbaserat manualstyrt behandlingsprogram*. Stockholm: Statens institutionsstyrelse. Rapport nr 2/2008.

Jergeby, U. (red.)(2008). *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Stockholm: Gothia och IMS.

Kling, Å., & Sundell, K., & Melin, L., & Forster, M. (2006). *Komet för föräldrar – en randomiserad effektutvärdering av ett föräldraprogram för barns beteendeproblem*. Forsknings och utvecklingsenheten, Stockholms stad. FOU-rapport 2006-14.

Roselius, M., & Sundell, K. (red.) (2008). *Att förändra socialt arbete – forskare och praktiker om implementering*. Stockholm: Gothia och IMS.

Som fristående nätbaserad kurs på grundnivå ges SOAA11 Socialt arbete: grundkurs (30hp). Kursplanen nämner inte utvärderingen, EM eller EBP medan litteraturen finns som tar upp EM och EBP:

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Avancerade fristående

De kurser som ges på avancerad nivå inom programmet ges även som fristående kurser. Utöver dessa ges två kurser varav den ena är inriktad på utvärdering: SOAN22 Utvärdering och kunskapsproduktion i socialt arbete (15 hp). Kursen syftar till ”att demonstrera utvärderandets roll inom kunskapsproduktion och att problematisera produktion och användning av kunskap inom socialt arbete. Vidare syftar kursen till att tydliggöra utvärderandets olika diskurser med relevans för socialt arbete och att ge en både teoretisk och praktisk guidning till utvärderingsmodellens förtjänster och svagheter liksom deras kunskapsintressen och metodologiska implikationer. Under mål anges att den studerande skall ha ”visa kunskap om områdets vetenskapliga grund och kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete samt kunskap om sambandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet såväl som dettas betydelse för yrkesutövningen, ha kunskap om aktuella metoder för utvärdering och förändring av det sociala verksamhetsfältet, ha utvecklat metodologisk skicklighet och ha insikt i konsekvenser vid val av utvärderingsmetod”. I litteraturförteckningen ingår:

Alkin, M.C. (2004). *Evaluation Roots. Tracing theorists' views and influences*. London: Sage

Allwood, C.M. (red) (2004). *Perspektiv på kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.

Armeliuss, BÅ., & Armelius, K. (1999). *Kausalfrågor och effektfrågor vid utvärdering av behandling*. Stockholm: SIS-rapport 1999:4.

Blom, B & Morén, S. (2003). *Insatser och resultat. Om utvärdering i socialt arbete*. Umeå: Institutionen för socialt arbete.

Donaldson, S.I. (2007). *Program theory-driven evaluation science. Strategies and applications*. New York: Lawrence Erlbaum Associates.

House, E.R., & Howe, K.R. (1999). *Values in evaluation and social research*. London: Sage.

Krogstrup, H K. (2003). *Evalueringsmodeller – Evaluering på det sociale område*. Aarhus: Systime.

Sundell, K. et al (2006). *Multisystemisk terapi för ungdomar med allvarliga beteendeproblem – resultat efter sex månader*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Shadish, W., & Cook, T., & Campbell, D. (2002). *Experimental and Quasi-Experimental Designs*. Boston: Houghton Mifflin Company.

Stake, R.E. (2004). *Standards-based & responsive evaluation*. London: Sage.

Malmö Högskola – Hälsa och samhälle

Sammanfattning

Malmö högskola erbjuder 3 socionomprogram

- Socionomprogrammet, inriktning individ, familj och samhälle, 210/240 hp
- Socionomprogrammet, inriktning funktionshinder och åldrande, 210/240 hp
- Socionomprogrammet, inriktning verksamhetsutveckling, 210/240 hp

Malmö presenterar i sina utbildningsplaner valbara alternativ på sjunde termin beroende på om den studerande väljer att även arbeta en 8:e termin för att få en magisterexamen.

Socionomprogrammen (grundnivå och termin 7): Socionomprogrammet, inriktning individ, familj och samhälle respektive inriktning verksamhetsutveckling har tolv 12 kurser vardera. I Socionomprogrammet, inriktning funktionshinder och åldrande har ingår 14 kurser. Inom de tre första utbildningsåren finns 10 kurser per program varav 7 är gemensamma vilket ger 13 kurser totalt. Kurser där EM och EBP ingår beräknas uppgå till högst 45 hp inom socionomprogrammet.

Grundnivå – fristående: En fristående kurs ges som innefattar litteratur som berör EM och EBP.

Avancerad nivå - fristående: Fyra kurser utöver de som ges inom programmen finns på denna nivå. Två av dessa innehåller samma litteratur om utvärdering. En tredje kurs har litteratur som behandlar EM och EBP.

Grundutbildningen

I utbildningsplanerna nämns inte evidensbegreppet. I utbildningsplanen för Socionomprogrammet, inriktning verksamhetsutveckling nämns kurs med inriktning på socialt arbete och utvärdering på utbildningens sjätte termin.

1506 SA Socialt arbete och verksamhetsstyrning (30 hp) innefattar delkurs som behandlar budgetering, uppföljning och utvärdering. Ingen litteratur ingår med anknytning till utvärdering och evidens.

SA441A Socialt arbete och organisation i mångkulturella miljöer (30 hp) tas följande upp i anknytning till utvärdering: *”Ekonomistyrning och utveckling av kvalitet i kommuner och landsting samt orientering om utvärdering belyses.”* Ingen litteratur ingår med anknytning till utvärdering och evidens.

1507SA/1508SA Kvalitet, utvärdering och verksamhetsutveckling (60 hp). Kurser innefattar självständigt arbete motsvarande 30 hp. Kursen syftar till att *”studenterna skall utveckla fördjupade kunskaper i vetenskapsteori,*

forsknings- och utvärderingsmetodik.” Kursen beskrivs vara ”inriktad mot olika teoribildningar kring kunskapsproduktion, utvärdering och utvecklingsarbete inom det människobehandlande området.” samt ”Efter detta ges en grundläggande orientering i forsknings- och utvärderingsmetodik där metodologiska ansatser och begrepp inom den samhälls och beteendevetenskapliga forskningen behandlas. Detta innebär en genomgång av problemformulering, syfte och frågeställningar samt metod och urval i en kvalitativ respektive en kvantitativ forsknings-/utvärderingsprocess. Olika datasamlingsmetoder, t ex enkät, intervju och observation relateras till kvalitativ respektive kvantitativ analys av data.” I litteraturen ingår förutom utvärderingslitteratur som även innefattar evidensdiskussionen. Följande är exempel på detta i en delkurs om 15 hp:

Blom, B, Morén, S & Nygren, L (2006). *Kunskap i socialt arbete. Om villkor, processer och användning*. Stockholm: Natur & Kultur.

Himmelstrand, U. (1971). Allmänt om mätning samt attitydmätning och psykologiska skalor. I Karlsson, Georg (red): *Sociologiska metoder*. Stockholm: Norstedts.

Körner, S. & Wahlgren, L. (1998). *Statistiska metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Pawson, R., & Tilley, N. (1997). *Realistic evaluation*. London: Sage.

SoU (2008:18) Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren. Stockholm. Fritzes.

Vedung, E. (1991). *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.

1508SA Kvalitet, utvärdering och verksamhetsutveckling (30 hp) är i huvudsak samma kursplan som ovanstående kurs men ges även med lägre poängomfattning).

SA341A Socialt arbete i mångkulturella miljöer (30 hp). Utvärdering eller evidens nämns inte i kursplanen medan litteratur som behandlar EM och EBP ingår med en artikel:

Bergmark, A. & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 2/2006, 99-11.

Avancerad nivå termin 7

SA171A Organisation, intervention och utvärdering i människobehandlande verksamheter (30 hp) ges på sjunde terminen som valbart alternativ till examensarbete (se förklaring ovan) på programmet med inriktning funktionshinder och åldrande samt på inriktning individ, familj och samhälle om den studerande väljer att direkt ta en magisterexamen.

Masternivå

SA812A Utredning, utvärdering och systematisk dokumentation (15 hp) ges i Masterprogrammet Socialt arbete i mångkulturella miljöer. Såväl utvärdering som evidens tas upp. Av lärandemålen framgår att studenten skall kunna, ”värdera vilka metoder som är lämpliga för utvärdering av det sociala verksamhetsfältet, planera och formulera en utvärdering enligt vetenskapli-

ga principer, genomföra utredningar på individ-, meso- och samhällsnivå, analysera över kunskapsproduktionens villkor i socialt arbete utifrån begrepp som evidens, erfarenhetsbaserad kunskap och etik, värdera metoder och manualer för socialt arbete i mångkulturella miljöer, och kritiskt granska hur diskriminerande samhälleliga praktiker påverkar utredning, utvärdering och dokumentation.” Vidare tas under rubriken innehåll upp att ” Kursen behandlar utvärdering, utredning och dokumentation inom socialt arbete i mångkulturella miljöer. Kunskapsproduktionens villkor i socialt arbete diskuteras med utgångspunkt från begrepp som evidens, erfarenhetsbaserad kunskap och etik. Dessutom granskas olika hjälpmedel i utredningsarbete och dokumentation.” Litteratur som mer specifikt behandlar utvärdering, EM och EBP ingår inte i litteraturförteckningen.

Fristående kurser

HS133A Pedagogik inom vård och socialt arbete (8 hp). I lärarandemålen ingår att ” *identifiera och beskriva olika typer av utvärdering och kvalitetsuppföljning*” samt ” *planera en utvärdering relaterat till en fiktiv eller reell situation på arbetsplatsen*”. Som kurslitteraturen ingår:

Berg, L. & Björås, G. (1996). *Utvärdering av hälsofrämjande och förebyggande arbete - en metodbok*. Lund. Studentlitteratur.

HS154A Äldrepedagogisk fördjupning (60 hp). Olika ” *metoder och perspektiv i samband med utvärdering av projekt belyses*”. I denna kurs ingår:

Berg, L. & Björås, G. (1996). *Utvärdering av hälsofrämjande och förebyggande arbete - en metodbok*. Lund. Studentlitteratur.

HS117A Socialt arbete (1-30 hp). Kursen är en nätbaserad distanskurs. Utvärdering, EM och EBP nämns inte i kursplanen medan litteratur som tar upp EM och EBP ingår. Litteratur som avses är:

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Mittuniversitetet Östersund

Sammanfattning

Mittuniversitetet ger två inriktningar av socionomprogram, Magister- och Masterprogram med inriktning på Socialt arbete. Socionomprogrammen ges med benämningarna

- SSOCG Socionomutbildning, 210 hp
- SISOG Interkulturell och Internationell Socionomutbildning, 210 hp,

Den senare är giltig först fr.o.m. 2010-08-30. Masterprogrammet SBETA Masterprogram i beteende- och samhällsvetenskap (120 hp) är gemensamt för ämnesområdena psykologi, socialt arbete, sociologi och statsvetenskap med innehåll av profilkurser. I utbildningsplanerna presenteras utöver de lärandemålen som fastställs i Högskoleförordningen de olika kurser som ingår i programmen

Socionomprogrammet (grundnivå samt termin 7): Socionomprogrammet utan särskild inriktning innehåller 18 kurser inom de 3 första åren. Utvärdering tas upp med referens till examensmålen enligt högskoleförordningen. Utöver detta nämns inte utvärdering eller evidens i utbildningsplanerna. På fjärde samt sjätte terminen tas evidensbaserad praktik upp. I den senare innefattar även utvärdering. Utvärdering eller evidens nämns inte på de fyra kurser som granskats inom programmets sjunde termin. Kurser där EM och EBP ingår beräknas uppgå till högst 30 hp inom socionomprogrammet.

Magister och Masterprogram: Utvärdering eller evidens nämns inte i detta program. På Magister- och Masterprogram finns 10 Kurser varav flera valbara. Av dessa tar en upp evidens och utvärdering. Två uppsatskurser tar upp utvärdering som möjligt ämne. Ytterligare en valbar kurs tar upp utvärdering. Kursplaner fanns inte tillgängliga vid granskningen utöver de som även ingår i socionomprogrammen.

Grundutbildningen

Utvärdering tas upp i utbildningsplanen med referens till examensordningen och de nationella målen för socionomexamen. I övrigt nämns inte utvärdering eller någon referens till evidensbegreppet i de båda utbildningsplanerna.

SA007G Socialt arbete GR (A), Socialt arbete: Introduktion (15 hp) är en introduktionskurs till programmet vilken inte i kursplanen nämner utvärdering, EM eller EBP medan det ingår litteratur som behandlar EM och EBP:

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

SA036G Socialt arbete GR (B), Missbruk och beroende av alkohol och andra droger (7,5 hp). Kursen ges som en av fyra kurser på utbildningens fjärde termin. Under rubriken innehåll tas upp " *Innebörd av evidensbase-*

rad praktik inom missbruks- och beroendevård utifrån vetenskap, professionell erfarenhet och brukarmedverkan". Litteratur som ingår med anknytning till utvärdering och evidens:

Andreassen, T. (2006). *Institutionsbehandling av ungdomar: vad säger forskningen?* Stockholm: Gothia

Barth, T. & Näsholm, C. (2006). *Motiverande samtal - MI: att hjälpa en människa till förändring på hennes egna villkor*. Lund: Studentlitteratur.

SA045G Socialt arbete GR (C), Analys av det sociala arbetets metoder (7,5 hp) ges på utbildningens sjätte termin i anknytning till att resterande del av terminen är verksamhetsförlagd. Kursens syfte är "att ge en introduktion till grundläggande kunskapsfrågor inom socialt arbete. Fokus riktas särskilt mot effekter av olika insatser, varför frågan om evidens och skilda utvärderingstekniker ägnas ett särskilt intresse". Under rubriken lärandemål anges bl.a. att den studerande skall "ha kunskap om aktuella metoder för utvärdering och insikt i konsekvenser vid val av utvärderingsmetod, - uppvisa kunskaper om evidensbegreppets innehåll och framväxt inom socialt arbete, - kunna föra en diskussion om vilka problem och möjligheter som finns beträffande evidensbaserad utvärdering av det egna verksamhetsfältet". Under rubriken Innehåll anges att kursen ger "en presentation av begrepp, modeller och bakomliggande teorier för utvärdering och evidens, en introduktion till den aktuella professionella och vetenskapliga debatten avseende möjligheterna att evidensbasera det sociala arbetet, en genomgång av de metodologiska problem och grundläggande villkor som omger försöken att producera kunskap om insatserns effekter". Den obligatoriska litteraturen tar upp evidensbaserad praktik och utvärdering:

Oscarsson, L. (2009). *Evidensbaserad praktik i praktiken – en introduktion för socialtjänstens praktiker, politiker och andra intressenter*. Stockholm: Kommentus.

Socialdepartementet, *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren*. SOU 2008:18.

Vedung, E. (1998), *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.

Magister- och Masterprogram

I utbildningsplanen för Mastersprogrammet anges under rubriken Färdigheter och förmåga att de studerande bl.a. skall "visa förmåga att kritiskt, självständigt och kreativt identifiera och formulera frågeställningar, att planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och därigenom bidra till kunskapsutvecklingen samt att utvärdera detta arbete."

SA001SA Socialt arbete AV, Forskningsmetoder i socialt arbete (7,5hp) har som syfte "att ge kunskaper om forskningsmetoder tillämpbara för utvärderingar inom det sociala verksamhetsfältet". Under lärandemål anges att den studerande efter avslutad kurs skall kunna "hantera frågor om evidens och det sociala arbetets kunskapsunderlag, utföra en utvärdering baserad på vetenskapliga metoder, hantera principiella metodproblem knutna till ut-

värderingar av verksamheter inom ramen för socialt arbete". Den obligatoriska litteraturen består av:

- Dahlberg, M., & Vedung, E. (2001). *Demokrati och brukarutvärdering*. Lund: Studentlitteratur.
- Shaw, I. & Lishman, J. (1999). *Evaluation and Social Work Practice*. London: Sage.
- Vedung, E. (1998). *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.

För planerna uppsatskurserna SA003A Socialt arbete AV, Uppsats (15 hp) och SA007A Socialt arbete AV, Uppsats II (15 hp) anges att examensarbetet kan "utgöras av en utvärdering av en verksamhet knuten till socialt arbete".

SA004A Socialt arbete AV, Samhällsarbete (7,5 hp). Utvärdering nämns i flera avsnitt av kursplanen. Under Syfte anges att "det första momentet omfattar ett nationellt perspektiv vilket är koncentrerat till strukturellt samhällsarbete och till utvärdering som en metod i en sådan form av socialt arbete". Under lärandemål anges vidare att de studerande skall ha "en vidgad syn på utvärdering som en metod i socialt arbete". I litteraturen ingår:

- Aronsson, P., & Wahlberg, S. (2000). *Att utveckla sociala projekt genom utvärdering*. Örebro: Örebro universitet.
- Heenan, D. (2004). Learning Lessons from the Past or Re-Visiting Old Mistakes: Social Work and Community Development in Northern Ireland. *British Journal of Social Work*, 34, 793-809.
- Larsson, C., & Hadley-Ives, E. (2004). Examining the Relationship between Community Residents' Economic Status and the Outcomes of Community Development Programs. *Journal of Sociology and Social Welfare*, XXXI (4), 37-57.
- Morén, S. (1996). *Att utvärdera socialt arbete*. Stockholm: Publica.

Stockholms universitet – Institutionen för socialt arbete - Socialhögskolan

Sammanfattning

Stockholms universitet ger tre inriktningar av socionomprogram, magisterprogram och Masterprogram med inriktning på Socialt arbete. Socionomprogrammen ges med benämningarna:

- SOCPY Socionomprogrammet, 210 hp
- SOPEY Socionomprogrammet med inriktning mot socialpedagogik, 210 hp
- SOÄFY Socionomprogrammet med inriktning mot omsorg om äldre och funktionshindrade, 210 hp

Socionomprogrammet (grundnivå och termin 7): Det görs ingen anknytning till evidensbegreppet i utbildningsplanerna. Utvärdering nämns inte utöver vad som anges i högskoleförordningen. Socionomprogrammen innehåller fyra kurser för respektive program inom de tre första åren. Totalt ingår 27 poänggivande moment/delkurser. Varje kurs utgör ett block mellan 30 och 60 hp. Kursinnehållet är huvudsakligen detsamma i de tre programmens kurser förutom avsnitt med specialisering för respektive Antalet enskilda kurser på grundnivå har beräknats utifrån antal kursmoment för att underlätta jämförelse med övriga utbildningsorter. Poängbedömningen av omfattningen av kurser där moment som behandla begreppen utvärdering evidensbaserad praktik har uppskattats.

I det andra blockets kursplaner, tredje terminen, nämns evidensbaserad praktik och evidensbaserat socialt arbete. I blocket ingår två artiklar som anknyter till evidensbegreppet. I tredje och fjärde blocket nämns inte utvärdering eller evidens men däremot samma artikel som även ingår i det andra blocket. I tredje och fjärde blocken ingår litteratur anknyter till utvärdering och evidens. Den senare har en uttalad profil med inriktning på utvärdering i socialt arbete. Gemensamt för utbildningens termin 7 och Masterprogram finns 14 valbar kurser. En av dessa tar upp utvärdering och evidensbegreppet i kursplanen. I litteraturen för denna kurs ingår böcker som tar upp utvärderingar, EM och EBP. En andra kursplan tar upp evidensbegreppet och i litteraturen ingår i artikel om evidens som även finns inom grundutbildningens tre första år samt en artikel som tar upp en utvärdering.

Kurser där EM och EBP ingår beräknas uppgå till högst 45 hp inom socionomprogrammet.

Masterprogram: I utbildningsplanen för Masterprogram nämns utvärdering men inte begrepp som anknyter till evidens. Utöver kurser på avancerad nivå som nämns ovan har ytterligare en valbar kurs granskats. Denna tar upp såväl utvärdering som begrepp som kan hänföras till evidensbegreppet och evidensbaserat socialt. Två av 15 kurser tar upp utvärdering och evidens medan ytterligare tre har med litteratur som anknyter till evidensbegreppet. Utöver kursplaner som faller under nu aktuella program finns ytterligare sex

kursplaner som hänvisar till äldre utbildningsplaner. I två av dess återfinns artiklar som hänvisar till evidensbegreppet

Fristående kurser – grundnivå: En av åtta fristående kurser har litteratur om utvärdering och tar upp begreppet utvärdering i kursplanen. En andra kurs av de åtta tar upp evidensbaserad praktik och evidensbaserat socialt arbete i kursplanen och har litteratur som anknyter.

Fristående kurser – avancerad nivå: En fristående kurs på avancerad nivå, handledningens metodik i socialt arbete, tar i kursplanen upp begreppet evidens. Litteratur som anknyter till evidens eller utvärdering framkommer inte.

Grundutbildningen

I utbildningsplanerna nämns inte utvärdering utöver vad som anges i högskoleförordningen. Evidensbegreppet finns inte i utbildningsplanerna. På grundnivå tas evidensbegreppet upp i samtliga tre program inom tre kurser. Kurserna är formulerade på samma sätt avseende tre inledande delkurser medan en fjärde anger specialinriktning för respektive program.

SUS300 Socialt arbete I (30 hp), SUP300 Socialt arbete I med inriktning mot socialpedagogik (30 hp) och SUF300 Socialt arbete I med inriktning mot omsorg om äldre och funktionshindrade (30 hp) ges på respektive programs tredje termin. Under rubriken Innehåll anges ”Grundläggande metoder och metodologiska problemställningar inom kvalitativ och kvantitativ forskning. Evidensbaserad praktik”. Vidare skall den studerande ”visa sig orienterad om evidensbaserat socialt arbete, med avseende på dess centrala frågeställningar, metoder och databasanvändning”. I kurslitteraturen ingår två artiklar som anknyter till socialt arbete, metoder och praktik i relation till evidensbegreppet.

Bergmark, A., & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*. Årg.13, nr.2, 99-113.

Oscarsson, L. (2006). Evidenskravet och socialt arbete. Skiss till en strategi för forskning och praktik. *Socionomen* 4/2006.

SUS450 Socialt arbete II (60 hp), SUP450 Socialt arbete II med inriktning mot socialpedagogik (60 hp) samt SUF450 Socialt arbete II med inriktning mot omsorg om äldre och funktionshindrade (60 hp) ges på terminerna 4 och 5. Utvärdering och evidens nämns inte i kursplanens beskrivning av innehållet medan artikel som även finns med i ovan beskrivna kurs ingår.

Bergmark, A., & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*. Årg.13, nr.2, 99-113.

SUS600, SUP600 och SUF600 Socialt arbete III (30 hp) ges på programmens sjätte termin. Kursplanerna för de tre programmen är den samma förutom kurskoden. Utvärdering och evidens nämns inte i kursplanens beskrivning av innehållet medan litteratur ingår om evidens men även utvärdering:

- Bergmark, Å., & Lundström, T. (2007). Att studera rörliga mål: om villkoren för evidens och kunskapsproduktion i socialt arbete. *Socionomens forskningssupplement* (21), *Socionomen*, 3, 4-16.
- Grinnell, R. (2001.) *Social work research and evaluation: quantitative and qualitative approaches*. Itasca, Ill: F.E. Peacock Publishers.

Avancerad nivå termin 7

Avancerad nivå avser i Stockholm kurser som ges som valbara på termin 7 av socionomprogrammet och som även kan ingå i Magister- och Masterexamen. På denna nivå finns 14 kursplaner tillgängliga via institutionens hemsidas. Ytterligare en kurs, vilken ges i samarbete med Kriminologiska institutionen, som kan ingå i masterexamen finns tillgänglig (se nedan).

SU7011 Socialt arbete; kunskapsbas och interventioner (7,5 hp). I denna kursplan tas såväl utvärdering som evidensbegreppet upp: ”Kursen behandlar teoretiska perspektiv på det sociala arbetets utveckling i Sverige och internationellt, särskilt med avseende på systematisk uppbyggnad av ämnets kunskapsbas, vetenskapliga strategier för att inhämta kunskaper om det sociala arbetets villkor, klienter och interventioner, utvärdering, evidensbaserad och metaanalys som modeller för att utveckla det sociala arbetets praktik och kunskaper om interventioners effekter, systematiska kunskapsöversikter på det sociala arbetets centrala områden upp”. I litteraturlistan ingår:

- Bergmark, A., & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 13 (2), s. 99-113.
- Littell, J., & Popa, M., & Forsythe, B. (2005). *Multisystemic Therapy for social emotional and behavioural problems in youth aged 10-17*. Nordic Cambell Center: Review 2005:1 [elektronisk resurs]
- Newman, T., & Moseley, A., & Tierney, S., & Ellis, A. (2004). *Evidence-based Social Work. A Guide for the Perplexed*. Lyme Regis: Russel House Publishing.
- Socialstyrelsen (2004). För en kunskapsbaserad socialtjänst. Redovisning av regeringsuppdrag åren 2001-2003. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Trinder, L., & Reynolds, S. (2000). *Evidence-based practice. A critical appraisal*. Oxford: Blackwell Science.

SU7002 Barn och ungdomar; Sociala problem och sociala interventioner (15 hp). Enligt kursens innehåll behandlas ”sociala interventioner inom barn- och ungdomsområdet: kunskapsunderlag och evidens”. I litteraturlistan med anknytning till utvärdering samt EM och EBP ingår:

- Bergmark, A., & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? – Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 13 (2), s. 99-113.
- Vinnerljung, B., & Sallnäs, M., & Kyhle Westermarck, P. (2001). *Sammanbrott vid tonårsplaceringar: om ungdomar i fosterhem och på institution*. Stockholm: CUS.

Masterprogram

SSOAO Masterprogram i socialt arbete (120 hp). För masterexamen i socialt arbete anges att den studerande skall ”visa förmåga att kritiskt, självständigt och kreativt identifiera och formulera frågeställningar, att planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och därigenom bidra till kunskapsutvecklingen samt att utvärdera detta arbete”. För programmet ges kurser inom institutionen samt i samarbete med såväl andra institutioner inom universitetet som andra universitet och högskolor.

Femton kurser, tillgängliga via institutionens hemsida, på avancerad nivå som kan ingå i Masterexamen har granskats. Ytterligare kurser finns. I presentation av programmet framkommer tre kurser som anknyter till utvärdering och/eller evidens. De två första, SU7002 Barn och ungdomar; Sociala problem och sociala interventioner (15 hp) och SU7011 Socialt arbete; kunskapsbas och interventioner (7,5 hp), presenterats ovan. Den tredje ges vid Kriminologiska institutionen som har benämningen: AKA106 Utvärdering av sociala interventioner för unga i riskgrupper (15 hp). Som framgår av kursens benämning tar den upp utvärdering av interventioner. Kursbeskrivningen innefattar begrepp som kan hänföras till evidensbaserat socialt arbete. Under rubriken Kursens innehåll anges att. ”Kursens syfte är att ge kunskap om olika utvärderingsmetoder inom det social- och kriminalrättsliga området och särskilt för insatser mot unga i riskgrupper. Kursen kommer att lägga vikt vid metod och ge exempel på utvärderingar med skilda ansatser som randomiserade studier, kvasiexperimentella ansatser, longitudinella studier, naturliga experiment inklusive effekter av lagstiftning och processutvärderingar.” Kurslitteraturen behandlar genomgående utvärderingsdesign, resultat från utvärderingar och evidensbaserat socialt arbete/praktik. Litteraturlistan är som följer:

- Andreassen, T. (2003). *Institutionsbehandling av ungdomar. Vad säger forskningen?* Stockholm: Gothia/CUS/SiS,
- Farrington, D. & Welsh, B. (2007). *Saving Children from a Life of Crime. Early risk Factors and Effective Interventions*. Oxford: Oxford University Press.
- Shadish, W., Cook, T. & Campbell, D. (2002). *Experimental and Quasi-experimental Designs for Generalized Causal Inference*. London: Houghton Mifflin, 2002.

Fristående kurser Avancerad nivå

SU7012 Handledningens metodik i socialt arbete (45 hp). Under rubriken förväntat studieresultat anges att den studerande förväntas kunna ”visa förståelse för hur evidensbegreppet kan tillämpas i behandlingsarbete och handledning”. Kurslitteraturen innefattar inte material som behandlar evidensbegreppet.

Fristående kurser grundnivå

SU1002 Socialt arbete II (30 hp) ges som fristående kurs på grundnivå.. Kursen består av fyra delkurser varav den tredje avser Utvärdering av socialt arbete (7,5 hp). Studenterna förväntas kunna ”uppvisa kunskaper om

utvärdering av socialt arbete". I lärandemålen anges att den studerande skall kunna "redogöra för innebörden i begreppet utvärdering; Särskilja olika typer av utvärderingsmetoder; Ange de enskilda utvärderingsmetodernas huvudsakliga användningsområden; Översiktligt beskriva olika analysmetoder av utvärderingsdata". Som litteratur ingår:

Dahlberg, M., & Vedung, E.(2001). *Demokrati och brukarutvärdering*. Lund: Studentlitteratur

Socialvetenskaplig Tidskrift (2002). Temanummer (2-3) om socialt arbete och utvärdering. Socialhögskolan i Lund. FORSA.

Vedung, E. (1998). *Utvärdering i politik och förvaltning*. andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Weiss, C.H. (1998). *Evaluation*. New Jersey: Prentice Hall.

SU1011 Kompletteringsutbildn-utl högskoleex med inriktning soc arb. (90 hp). Som förkunskapskrav gäller minst treårig utomnordisk utbildning som motsvarar svensk socionomutbildning. Under rubriken Innehåll anges "Grundläggande metoder och metodologiska problemställningar inom kvalitativ och kvantitativ forskning. Evidensbaserad praktik." Vidare skall den studerande "visa sig orienterad om evidensbaserat socialt arbete, med avseende på dess centrala frågeställningar, metoder och databasanvändning". I litteraturlistan ingår:

Bergmark, A., & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*. Årg.13, nr. 2.

Oscarsson, L. (2006). Evidenskravet och socialt arbete. Skiss till en strategi för forskning och praktik. *Socionomen* 4/2006.

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Övrigt

Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet har 6 kurser som presenteras relaterat till äldre utbildningsplaner. I två av dessa kurser finns artiklar som hänvisar till evidens. Kurserna som avses är: SY8030 Påbyggnadskurs i socialt arbete med inr. mot omsorg om äldre och funktionshinder (30 hp) samt SP8030 Påbyggnadskurs i socialt arbete med inr. mot socialpedagogik (30 hp). Följande artiklar som används ingår även i kurser enligt nyare utbildningsplan.

Bergmark, A., & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*. Årg.13, nr.2, 99-113.

Bergmark, Å., & Lundström, T. (2007). Att studera rörliga mål: om villkoren för evidens och kunskapsproduktion i socialt arbete. *Socionomens forskningssupplement* (21), *Socionomen*, nr 3, s. 4-16.

Umeå universitet – institutionen för socialt arbete

Sammanfattning

Vid Institutionen för socialt arbete ett socionomprogram. Oklart om det finns olika inriktningar. Vid genomgång av kursplanerna framkom att en sjunde terminskurs anges ges på Socionomprogrammet med inriktning mot social omsorg. Av utbildningsplanen anges 5 valbara kurser om vardera 15 hp på den sjunde avslutande terminen. Detta finns specificerat i utbildningsplanen. Samtliga kursplaner för den sjunde terminen är inte antagna av institutionens beslutande organ. Socionomprogrammet ges i Umeå, Skellefteå och Örnsköldsvik. De två avslutande terminerna efter den femte terminens praktik ges i Umeå. Ytterligare en programform, en nätbaserad version, planeras med samlingsort Luleå. Universitet har fastställt att ett Masterprogram i socialt arbete, 120 hp, skall ges. Utbildningsplanen finns inte tillgänglig via universitetets hemsida.

Socionomprogrammet (grundnivå samt termin 7)

I utbildningsplanen nämns inte evidens. Programmets tre första år består av 6 kurser. Under det andra utbildningsåret ges gemensam kurs som anges behandla utvärderingsmodeller, utvärderingsdesign och evidensbaserat socialt arbete. Litteratur som anknyter till EM och EBP ingår inte. Den sjätte terminen innefattar examensarbete om 15 hp. Litteraturen innefattar utvärderingsaspekter men inte EM och EBP. Litteratur som tar upp systematiserade bedömningsmetoder ingår. På utbildningens sjunde termin behandlas utvärdering i en för 5 valbara kurser gemensam delskurs. Litteratur som behandlar evidensbegreppet finns med i litteraturförteckningen tas upp i en av de valbara specialiserade avslutande delkurserna. Kurser där EM och EBP ingår beräknas uppgå till högst 60 hp inom socionomprogrammet.

Fristående kurser

På avancerad nivå utanför programmet ges en kurs varav det av litteraturlistan framgår att såväl utvärdering som evidensbegreppet behandlas. En påbyggnadsutbildning finns som erbjuder den som har social omsorgsexamen att komplettera till socionomexamen. I kursen ingår inte utvärdering eller evidens

Magister- och Masterprogram: Utbildningsplaner saknas.

Grundutbildningen

Utvärdering tas upp i utbildningsplanen med referens till examensordningen och de nationella målen för socionomexamen Evidensbegreppet tas inte upp.

2SA011 Socialt arbete III (61-90 hp). Kursen ges på utbildningens tredje termin i där halva kursen ges med ten nationell och en internationell inriktning. Av innehållet framgår att ett moment omfattar ” *olika kunskapsintressens betydelse för val av utvärderingsmodell och utvärderingsdesign. Även kvalitetsbegreppet och innebörden av en evidensbaserad socialt arbete be-*

handlas. Avsnittet om forskningskvalitet handlar om granskning av vetenskapligt producerad kunskap, avseende forskningsetiska frågor, validitet, reliabilitet samt datakvalitet". Av förväntade resultat framhävs att de studerande skall "kunna redogöra för i socialt arbete relevanta utvärderingsdesign". Av litteraturförteckningen framkommer inget som anknyter till EM eller EBP. Litteraturen som behandlar utvärdering är bl.a. följande

- Karlsson, O., & Lundström, L. (red.) (1999). *Utvärdering – mer än metod*. Svenska kommunförbundet, Kommentus förlag.
- Sandberg, B., & Faugert, S. (2007). *Perspektiv på utvärdering*. Studentlitteratur. Polen
- Eliasson-Lappalainen, R. (1995). *Forskningsetik och perspektivval*, Lund: Studentlitteratur

2SA013 Socialt arbete VI (151-180 hp). I kursen ingår tre delkurser:

- Att analysera och förstå sociala fenomen 7,5 hp
- Uppsats 15 hp
- Kunskapsbaserad praktik i socialt arbete 7,5 hp

Litteraturen som behandlar utvärdering och/eller evidens är följande:

- Morén, Stefan (1996). *Att utvärdera socialt arbete*. Stockholm: Publica.
- Sandell, G. (2005). Ett enda godkänt synsätt? Debatt om kunskapsbaserad socialtjänst Socionomen 6/2005, 8/2005, 1/2006
- Socialstyrelsen, CUS. ASI – en strukturerad intervjumetod för bedömning av alkohol- och narkotikarelaterade problem.

Avancerad nivå termin 7

På socionomprogrammets sjunde termin ges fem valbara kurser med gemensam litteratur för forskningsmetodik enligt utbildningsplanen. Specialisering görs utifrån olika frågeställningar. Kursbeteckningarna avviker från utbildningsplanen.

2SA049 Socialt arbete med inriktning mot missbruk (30 hp). Kursen innefattar självständigt examensarbete om 15 hp. I delkursen Forskningsmetoder i socialt arbete anges ett av två huvudsyften vara "att visa på forskningsmetodernas relevans för dokumentation, utvärdering och kvalitetsutveckling". I litteraturlistan ingår inte material som tar upp specifikt utvärdering eller evidens.

2SA050 Kvalitet, utvärdering och verksamhetsutveckling i socialt arbete (30 hp). Ges som alternativ till ovanstående kurs. Kursens mål är att de studerande skall få: "fördjupad kunskap om innebörden av begreppen kvalitet respektive utvärdering samt hur dessa kunskaper kan läggas till grund för verksamhetsutveckling inom socialt arbete". I den första delkursen ställs frågan om den ökande förväntningen på utvärderingar upp på följande sätt: "Momentet inleds med en analys av orsakerna bakom den snabba ökningen av anspråken på och intresset för kvalitetsstudier och utvärderingar inom socialt arbete. Härvid fokuseras bland annat på intentionerna i socialtjänstlagen och på Regeringens och Socialstyrelsens program för en kunskaps- och erfarenhetsbaserad kompetensutveckling inom socialt arbete." I litteraturen ingår litteraturen om utvärdering och evidensbaserat socialt arbete:

- Bergmark, A., & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 2/2006, 99-113.
- Denvall, V. (2007). Utvärderingsforskning – en översikt. *Socionomen*, forskningssupplementet, nr 3/2007
- Mullen, E.J. & Streiner, D.L. (2004). The evidence for and against evidence-based practice. *Brief Treatment and Crisis Intervention*, Vol. 4, No. 2
- Osborne, S.P. (1992). The quality dimension. Evaluating quality of service and quality of life in human services. *British Journal of Social Work*, 22, 437-453
- Oscarsson, L. (2006). Evidenskravet och socialt arbete. *Socionomen*, 4
- Roberts, A.R., & Yeager, K.R. & Regher, C. (2006). Bridging evidence-based health care and social work. I Albert Roberts & Kenneth Yeager (Ed.). *Foundations of evidence-based social work practice*. Oxford: Oxford University Press. (Kapitel 1).
- Rosen, A. (2003). Evidence-based social work practice: Challenges and promise. *Social Work Research*, Vol. 27, Nr. 4, 197-208

2SA051 Socialt arbete i ett mångkulturellt samhälle (30 hp) är ett tredje sjunde termins alternativ med uppsats med samma delkurs som ovan där utvärdering tas upp;. I delkursen Forskningsmetoder i socialt arbete anges ett av två huvudsyften vara ”att visa på forskningsmetodernas relevans för dokumentation, utvärdering och kvalitetsutveckling”. I litteraturlistan ingår inte material som tar upp specifikt utvärdering eller evidens.

2SA053 Socialpedagogiskt förändringsarbete (30 hp). I delkursen Forskningsmetoder i socialt arbete anges ett av två huvudsyften vara ”att visa på forskningsmetodernas relevans för dokumentation, utvärdering och kvalitetsutveckling”. I litteraturlistan ingår inte material som tar upp specifikt utvärdering eller evidens.

2SA052 Social omsorg C, C-kurs i socialt arbete (30 hp) är en femte alternativ med samma delkurs kring som forskningsmetodik som övriga kurser. I delkursen Forskningsmetoder i socialt arbete anges ett av två huvudsyften vara ”att visa på forskningsmetodernas relevans för dokumentation, utvärdering och kvalitetsutveckling”. I litteraturlistan ingår inte material som tar upp specifikt utvärdering eller evidens.

Masterprogram samt avancerad nivå som fristående kurser

2SA040 Barn, unga och familj i socialt arbete (15 hp). Kursen ges som fristående kurs samt inom ramen för Masterprogrammet. I litteratur ingår såväl material om utvärdering som evidensbaserade metoder:

- Andreassen T. (2003). *Institutionsbehandling av ungdomar. Vad säger forskningen?* Centrum för utvärdering av socialt arbete, Statens institutionsstyrelse och Gothia.
- Ferrer-Wreder, L., & Stattin, H., & Cass Lorante, C., & Tubman, J.G., & Adamson, L. (2005). *Framgångsrika preventionsprogram för barn och ungs. En forskningsöversikt*. Stockholm: Gothia.

Flynn, R., & Dudding, P., & Barber, J. (Eds.). (2006). *Promoting resilience in child welfare*. Ottawa: University of Ottawa Press.(Chapters 2 & 3).

Hedenbro, M., & Wirtberg, I. (2003). *Samspelets kraft. Mare meo – möjlighet till utveckling*. Stockholm: Liber.

Klefbeck, J., & Ogden, T. (2003). *Barn och nätverk Ekologiskt perspektiv på barns utveckling och nätverksterapeutiska metoder i behandlingsarbete med barn*. Stockholm: Liber.

2SA035 Teorier, etik och forskning i socialt arbete (15 hp). Utvärdering, EM och EBP nämns inte i kursplanen medan litteratur som tar upp EM och EBP ingår:

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Uppsala universitet – Sociologiska institutionen

Sammanfattning

Socionomprogrammet vid Uppsala universitet startade höstterminen 2008 har två inriktningar:

- **Socialt arbete med äldre och funktionshindrade**, 210 hp.
- **Socialt arbete med barn och ungdom**, 210 hp.

Inriktningarna presenteras i en gemensam utbildningsplan. Gemensamma kurser ges för inriktningarna utom termin 4 och 5 som där specialinriktning sker. Utbildningen ges i samverkan mellan institutioner vid den Samhällsvetenskapliga fakulteten; Företagsekonomiska institutionen, Institutionen för handelsrätt, Pedagogiska institutionen, Statsvetenskapliga institutionen, Institutionen för psykologi, Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, Institutionen för kvinnors och barns hälsa, Institutionen för medicinska vetenskaper samt Institutionen för neurovetenskap.

Utbildningsplanen fastställdes januari 2008 varför hela programmet ännu inte getts. Magister- och Masterprogram i socialt arbete ges inte men däremot i samhällsvetenskap.

Huvudämnet vid socionomprogrammet anges i utbildningsplanen vara sociologi upp till 90 hp och upp till 52,5 hp i socialt arbete. Självständigt arbete görs i sociologi som anges vara inriktas på socialt arbete.

Kursplaner för termin 4,5 och 7 har inte varit möjliga att identifiera varför granskningen av Uppsalas utbud blir begränsat till tre terminer. Hänvisning har gjorts till respektive institutions hemsida men kursplanerna har inte varit tillgängliga utöver de som har varit aktuella för studerande att följa sedan utbildningen startade 2008.

Socionomprogrammet (grundnivå och termin 7): Tre terminer har getts sedan utbildningen startade höstterminen 2008. I en av tre kursplaner ingår utvärderingsmoment. Litteratur med anknytning till utvärdering ingår i kursen. Evidensbegreppet eller litteratur som anknyter till evidens ingår inte i någon av de tre granskade kursplanerna. Kurser med inriktning på socialt arbete har inte utvecklats. EM och EBP ingår inte i de kurser som utvecklats.

Fristående kurser: En kurs ges som uppdragsutbildning vilken tar upp såväl utvärdering som evidens. Litteraturlistor finns inte tillgängliga.

Grundutbildningen

Utbildningsplanen tar upp utvärdering enligt de riktlinjer som fastställts i Högskoleförordningen. Begrepp som anknyter till evidens finns inte i planen.

SSC058 Sociologi med inriktning mot socialt arbete (22 hp) som ges på utbildningens 1: termin rymmer en delkurs med beteckningen: Forsknings och utvärderingsmetodik I (7,5 hp). Den innehåller "Utvärdering utgör ett

eget tema och innehåller moment som presentation av olika utvärderingsmodeller som kvalitativt fokuserad utvärdering. Logical Framework och CIPP-modellen. Vidare behandlas informationskällor för utvärdering av sociala program samt analys av måluppfyllelse och bieffekter". Som metodlitteratur med anknytning till utvärdering ingår

Jacobsen, D.I. (2007). Förståelse, beskrivning och förklaring: introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete. Lund: Studentlitteratur.

Karlsson, O. (1999). Utvärdering - mer än metod: tankar och synsätt i utvärderingsforskning: en översikt. Stockholm: Svenska kommunförbundet.

Avancerad nivå:

På programmets sjunde termin ingår enligt utbildningsplanen delkursen Forsknings och utvärderingsmetodik II (15 hp). Kursplan finns inte tillgänglig. Kurser med inriktning på socialt arbete på avancerad nivå är inte utvecklade.

Fristående kurser: grundnivå

8SC001 Att möta våldsutövande män - utbildning för socialtjänstens personal (15hp) ges som uppdragsutbildning. Utvärdering samt anknytning till evidens görs inom kursens ram. Under rubriken innehåll anges att "*Forskningsläge och utvärderingar*" tas upp samt att i ett moment som tar upp interventionsmodeller ingår "*Manualbaserade program, exempelvis IDAP*." Litteraturlista finns inte tillgänglig.

Örebro universitet – Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete

Sammanfattning

Örebro universitet erbjuder tre inriktning av socionomprogram.

- Socionomprogrammet med generell inriktning, 210 hp,
- Socionomprogrammet med inriktning mot missbruk, ohälsa och rehabilitering
- Socionomprogrammet inriktning mot åldrande och funktionshinder, 210

Örebro universitet erbjuder även magisterprogram men inte masterprogram. Utöver programkurs finns fristående kurser. Beräkning av antal kurser inom program är svårbedömt då revidering av kursplaner pågår och ett antal nya träder i kraft under 2010 och 2011.

Socionomprogram: Socionomprogrammet med generell inriktning samt med inriktning mot åldrande och funktionshinder omfattar 8 kurser vardera. Evidens tas upp i utbildningsplanen för den senare. Programmet med inriktning på mot missbruk, ohälsa och rehabilitering innehåller 7 kurser. Av dessa kurser tar 3 upp såväl utvärdering som evidens. Samma kurslitteratur som behandlar EM och EBP återkommer i flera kurser. Kurser där EM och EBP ingår beräknas uppgå till högst 75 hp inom socionomprogrammet.

Magisterprogram: Utvärdering men inte evidens finns upptaget i utbildningsplanen.

Fristående kurser: På avancerad nivå ges 4 fristående kurser. En av dem tar upp såväl utvärderings som begreppen evidens och kunskapsbaserad.

Övrigt kursutbud: Inte varit möjligt att bedöma.

Grundutbildningen

I planen för det generella såväl som Socionomprogrammet med inriktning på missbruk, ohälsa och rehabilitering framkommer en kurs på den förra att två kurser på den senare med utvärderingsinslag. I det generella socionomprogrammet nämns i utbildningsplanen en kurs på andra dra terminen som bl.a. innehåller utvärderingsmoment. I det specialinriktade programmen ingår utvärdering på första terminen samt på kurs inför genomförande av självständigt vetenskapligt arbete på utbildningens sjätte termin.

I utbildningsplanen för Socionomprogrammet inriktning mot åldrande och funktionshinder. Det ingår begreppen utvärdering och evidens i anknytning beskrivning vad de studerande skall kunna efter avslutad utbildning ”*ha kunskap och förmåga att värdera och omsätta vetenskapligt beprövad erfarenhet i det yrkesmässiga handlandet (evidens)... visa förmåga att identifiera, strukturera, utreda och utvärdera insatser på individ-, grupp- och samhällsnivå*”. Evidens nämns inte i någon av övriga utbildningsplaner.

SA5120 Professionell handläggning och dokumentation i socialt arbete (30 hp). Kursen ingår på utbildningens 2:dra termin. I kursens mål anges att de studerande skall kunna ”*beskriva vad evidensbaserat socialt arbete innebär samt olika synsätt på begreppet*”. Kurslitteraturen innehåller inte material som tar upp utvärdering eller evidens.

På följande kurser på grundnivå ingår litteratur som anknyter till EM och EBP utan att det kommenteras i kursplanerna. Kurser har benämningarna SA5110 Socialt arbete som profession och vetenskap (30hp); SA5250 Socionomprofessionens yrkeskunskap och yrkesidentitet II (30 hp) verksamhetsförlagd kurs; SA5140 Människans psykosociala utveckling och livsvillkor (30 hp); SA5200 Socialt arbete som profession och vetenskap - åldrande och funktionshinder (30 hp). Vid bedömningen av omfattning av EM och EBP tas enbart en kurs poäng med i beräkningen då kurserna bygger på varandra och kan antas behandla olika aspekter från en specifik kursbok och inte upprepa behandling av samma avsnitt. Litteraturen som avses är:

Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

SA5130 Vetenskaplig metod och utvärdering i socialt arbete (15 hp). Kursen ges inom de båda programmen på svenska. I målen anges bl.a. att de studerande skall ”*redogöra för olika utvärderingsmodeller och deras tillämpbarhet för socialt arbete och yrkesprofessionen, kunna kritiskt granska och tillämpa ett evidensbaserat förhållningssätt inom ramen för yrkesprofessionen, kritiskt granska vetenskapligt genomförda utvärderingar*”. I litteraturlistan ingår litteratur om både utvärdering och evidens.:

Bergmark, A., & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig Tidskrift*

Månsson, S-A. (2007). *Evidensbaserad kunskap eller intelligent handlande i socialt arbete* Anförande vid Alumnträff vid Göteborgs universitet,

Sandberg, B. & Faugert, S.en (2007) *Perspektiv på utvärdering* Lund: Studentlitteratur.

Socionomen (2006) *Tema: Utvärdering. Socionomen* Facktidskriften för kvalificerat socialt arbete. Nr 4. 2006.

SA5230 Socionomprofessionens yrkeskunskap och yrkesidentitet A (15 hp). Kursen ges som obligatorisk kurs på utbildningarnas tredje termin. Kunskapsmålen innefattar att de studerande skall ”*koppla samman intervju- och samtalsresultat, evidensbaserad kunskap samt gällande regelverk med utgångspunkt från den aktuella problemformuleringen*”. Vidare anges att vid arbete med äldre och personer med funktionshinder ”*fokuseras samtalet och den intentionella intervjun samt den evidensbaserade kunskap och det regelverk som ligger till grund för åtgärdsbedömningar och beslut*”. Litteratur med specifik inriktning på utvärdering, EM och EBP ingår inte i kursens litteraturförteckning.

Kursen SA5240 Det sociala arbetets organisation och ledning i offentlig förvaltning B (30 hp). Kursen är obligatorisk på Socionomprogrammet inriktning mot åldrande och funktionshinder och utgör utbildningens fjärde termin. De studerande skall efter avslutad kurs ”*kunna genomföra en utvär-*

dering med praktisk förankring inom ämnesområdet samt muntligen och skriftligen rapportera densamma /.../ kunna söka och utvärdera kunskap på vetenskaplig nivå, inom området, följa kunskapsutvecklingen samt även utbyta kunskaper med personer utan specialkunskaper inom området". Litteratur med specifik inriktning på utvärdering ingår inte i kurens litteraturförteckning.

SA5741 Socialt arbete - Specialisering och färdighetsträning I (30 hp). Tar liksom i andra kurser i Örebro utbud upp att de studerande skall kunna "beskriva vad evidensbaserat socialt arbete innebär samt olika synsätt på begreppet". Evidensbaserat socialt arbete utgör 2 hp av kursen och betygsbedöms separat. I kurslitteraturen ingår flera böcker som anknyter eller behandlar evidensbegreppet:

- Jergeby, U. (red.) (2008). *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Stockholm: Gothia förlag.
- Roselius, M. & Sundell, K. (2008). *Att förändra socialt arbete - forskare och praktiker om implementering*. Stockholm: Gothia förlag.
- Sundell, K. (2007)/2 uppl. *Barnavårdsutredningar - en kunskapsöversikt*. Stockholm: Gothia förlag.

SA5761 Socialt arbete C, Dokumentation, utvärdering och forskningsmetod (30 hp) ges på sjätte terminen och innefattar examensarbete. De studerande skall efter avslutad kurs bl.a. "visa kunskaper om och förståelse för vetenskaplig teoribildning inom socialt arbete, visa fördjupade kunskaper om centrala begrepp och modeller för utvärdering, visa fördjupade kunskaper om evidensbaserad praktik i socialt arbete". Såväl utvärdering som evidens tas med i målbeskrivningen. I litteraturlistan ingår böcker om utvärdering som även tar upp evidensbegreppet:

- Blom, B., & Morén, S., & Nygren, L. (red.) (2006). *Kunskap i socialt arbete: Om villkor, processer och användning*. Stockholm: Natur och Kultur.

Avancerad nivå – termin 7

SA5077 Socialt arbete, avancerad nivå (30 hp). På denna kurs ske de studerande "kunna följa upp och utvärdera insatser". I kurslitteraturen ingår

- Denvall, V., & Vinnerljung, B. (red) (2006). *Nytta och fördärv. Socialt arbete i kritisk belysning*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Morén, S., & Blom B. (2003). *Insatser och resultat: om utvärdering i socialt arbete*. Rapport Umeå universitet: Institutionen för socialt arbete,

Magisterprogram

Örebro annonserar på in hemsida med ett Magisterprogram med det poängsystem som föregick anpassningen till Bologna-riktlinjerna. Programmet ges på halvfart varvid det på tredje terminen ingår delkurs Utvärdering och utveckling (5 poäng).

Fristående kurser avancerad nivå.

SA5076 Dokumentation och utvärdering i socialt arbete, avancerad nivå (15 hp). Kursen ges på avancerad nivå med förkunskapskrav på socionomexamen eller motsvarande samt två års yrkeserfarenhet inom socialtjänst eller verksamhet som prövas likvärdig. Kursen mål anges som: *"Den studerande ska efter kursens slut ha fördjupade kunskaper om utvärdering som instrument för att kritiskt kunna granska och utveckla olika sociala verksamhetsfält på individ, grupp- och samhällsnivå"*. Kursen behandlar den man benämner utvärderingsdiskursen och där färdighetsmålen anges vara att: *"Den studerande ska också kunna genomföra professionella utredningar i socialt arbete, genomföra utvärderingar på individ-, grupp- och samhällsnivå, dokumentera arbetsprocessen för ett kunskapsbaserat socialt arbete, kritiskt granska och reflektera över utvärderingsmodeller och designer inom socialt arbete på individ-, grupp- och samhällsnivå, samt kritiskt granska och bedöma vetenskapliga undersökningar av interventioner i socialt arbete på mikro- och mesonivå"*. Under rubriken kursens huvudsakliga innehåll beskrivs moment som innehåller, *"utvärderingens historik internationellt och nationellt, kritisk analys av utvärderingsformer i socialt arbete såsom kvalitetsmätning, brukarutvärdering och evidensbaserat socialt arbete etc., dokumentationens betydelse för ett kunskapsbaserat socialt arbete utvärderingsmodeller och designer som är förekommande i socialt arbete på individ, grupp- och samhällsnivå."* Kursen tar alltså upp såväl utvärdering som begreppen evidens och kunskapsbaserad men även brukarutvärdering. I litteraturlistan finns:

- Armeliuss, B.-Å., Armeliuss, Kerstin (1994). *Kausalfrågor och effektfrågor vid utvärdering av behandling*. Stockholm: Statens institutionsstyrelse.
- Grinnell, R. M. (2001). *Social work reserach and evaluation: quantitative and qualitative approaches*. Peacock Publishers.
- Morén, S. & Blom B. (2003). *Insatser och resultat: om utvärdering i socialt arbete. Rapport* Umeå universitet: Institutionen för socialt arbete.
- Rombach, B., & Sahlin-Andersson, K. (red) (2002). *Från sanningsökande till styrmedel. Moderna utvärderingar i offentlig sektor* Stockholm: Santérnus.
- Silverman, D. (2004) (2nd ed.). *Doing qualitative research: a practical handbook*. London : SAGE,
- Socialvetenskaplig Tidskrift* 100 sidor, Årgång 9 nr 2-3 2003
- Vedung, E. (1998)./(2 uppl 7 tr 2003) *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.

Fristående kurser på grundnivå

SA5009 Barnrättsperspektiv i utvärdering och uppföljning (7,5 hp) ges som fristående kurs på grundnivå. I kursens mål anges att de studerande efter avslutad kurs skall *"ha grundläggande kunskaper i hur barnkonventionen kan användas som ett redskap i utvärdering och uppföljning, tillämpa teorier och metoder för att identifiera och analysera förekomsten av ett barnrättsperspektiv inom en konkret verksamhet eller förvaltning, utvärdera till-*

lämpningen av ett barnrättsperspektiv inom offentlig förvaltning". Två böcker ingår som tar upp utvärdering:

Björklid, Pia (2007) *Barnkonsekvensanalys - erfarenhet och visioner. Vägverksregionernas Barnkonsekvensanalyser - en processutvärdering*. Stockholm: Lärarhögskolan; forskningsgruppen för miljöpsykologi och pedagogik

Sandberg, B., & Faugert, S. (2007). *Perspektiv på utvärdering*. Lund: Studentlitteratur.